

- Να ξεκινήσουμε Σεβασμιώτατε από το Συνέδριο αυτό που οργανώνετε για τη Μεγάλη Οικουμενική σύνοδο, αφού είναι και επίκαιρο θέμα. Τι σημαίνει για σας αυτό το Συνέδριο; Γιατί αυτό το θέμα;

- Κατ' αρχάς ας πούμε για το αντικείμενο του διεθνούς αυτού Συνεδρίου, το οποίο είχατε την ευκαιρία να παρακολουθήσετε για λίγο. Το αντικείμενο του Συνεδρίου είναι η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, που έγινε στην Κρήτη το 2016. Για να καταλάβετε τη σημασία αυτής της μεγάλης και σπουδαίας Συνόδου, πρέπει να σας πω ότι η προετοιμασία της διήρκησε περίπου 100 χρόνια διότι η ορθόδοξη εκκλησία είχε, πώς να το πω, χάσει τη συνέχεια στη σύγκλιση τέτοιου βεληνεκούς και τέτοιου μεγέθους πανορθόδοξων Συνόδων. Όπως ξέρουμε από την εκκλησιαστική ιστορία υπάρχουν οι λεγόμενες Οικουμενικές Σύνοδοι, οι οποίες είναι η βάση και της πίστεώς μας και της παραδόσεως μας και της ταυτότητας μας ως ορθόδοξης εκκλησίας. **Αυτή η συνέχεια όμως χάθηκε στην πορεία και συνήλθαν μεν κάποιες μεγάλες Σύνοδοι στην Ανατολή και ειδικά μετά το Σχίσμα με τη Ρώμη αλλά δεν είχαν αυτόν τον χαρακτήρα που θέλαμε να προσδώσουμε στη Σύνοδο που προετοιμάζαμε εδώ και 100 χρόνια. Λοιπόν έγινε αυτή η Σύνοδος το 2016, στην Πεντηκοστή τον Ιούνιο στην Κρήτη και απέδωσε κάποιους καρπούς, ελήφθησαν κάποιες αποφάσεις, εξεδόθησαν κείμενα, εγκύκλιοι και λοιπά, που εγκρίθηκαν από αυτήν τη σπουδαία Σύνοδο και το αντικείμενο αυτού του συνεδρίου, σήμερα δυο χρόνια μετά τη σύγκλιση αυτής της Συνόδου, είναι η εξέταση από ακαδημαϊκή και θεολογική άποψη, μια αποτίμηση, μια αξιολόγηση των αποφάσεων, της διεξαγωγής και του όλου γεγονότος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, όπως ονομάστηκε στην Κρήτη.**

- Μάλλον η Σύνοδος ήταν κι ένα από τα κορυφαία ζητήματα, που χωρίζουν, να το πούμε έτσι, προκαλούν διχασμούς, μεταξύ της Ρωσικής εκκλησίας και του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Τι πιστεύετε, ποιός ήταν τελικά ο λόγος, που η Ρωσική εκκλησία δεν προσήλθε σ' αυτήν τη Σύνοδο;

- Μπαίνετε κατευθείαν στην καρδιά του ζητήματος. Πραγματικά ένα από τα σπουδαία θέματα, μια από τις σπουδαίες πτυχές αυτής Συνόδου ήταν η άρνηση, την κυριολεκτικά τελευταία στιγμή, η άρνηση της εκκλησίας της Ρωσίας να συμμετάσχει στη Σύνοδο. Όπως αύριο θα το πω και δημόσια στην εισήγηση, που έχω ετοιμάσει για το συνέδριο, πιστεύω ότι η μη συμμετοχή της εκκλησίας της Ρωσίας ήταν προγραμματισμένη εκ των προτέρων, προσχεδιασμένη, ότι η εκκλησία της Ρωσίας τελικά ποτέ δεν ήθελε να πραγματοποιηθεί αυτή η Σύνοδος. Καθ' όλην τη διάρκεια των δεκαετιών της προετοιμασίας προσπάθησε με κάθε τρόπο να εμποδίσει τη σύγκλιση αυτής της Συνόδου. Πρώτα η τακτική που ακολούθησε στην αρχή, ήταν να αφαιρέσει από τα θέματα της ημερησίας διατάξεως όλα τα σημαντικά θέματα, δηλαδή να αποδυναμώσει, να αδειάσει έτσι να το πω, το

περιεχόμενο και το αντικείμενο της Συνόδου. Μετά άρχισε να απαιτεί την υιοθέτηση πρακτικών στη διεξαγωγή της Συνόδου, οι οποίες πρακτικές είναι ξένες προς την παράδοση και προς την λογική οποιασδήποτε συνοδικής διαδικασίας, για παράδειγμα την απαίτηση για ομοφωνία. Δηλαδή απαιτούσε ότι για να ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση μέσα στη Σύνοδο, πρέπει να υπάρχει ομοφωνία. Αυτό δεν ισχύει σε κανένα σώμα λήψεως αποφάσεων, ούτε έχει πρακτική αξία, ούτε και μπορεί να εφαρμοστεί πουθενά. Ουσιαστικά είναι μια τρικλοποδιά, που έβαλε η εκκλησία της Ρωσίας τότε, γιατί θεώρησε ότι έτσι θα μπορούσε να εμποδίσει το έργο της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Παρ' όλα αυτά το Πατριαρχείο το υιοθέτησε αυτό. Όταν είδε ότι υιοθετήθηκε κι αυτό μετά άρχισε να παρουσιάζει εμπόδια του τόπου συγκλήσεως. Είπε ότι στην Κωνσταντινούπολη δεν μπορεί να γίνει αυτή η Σύνοδος, προσπαθούσε δηλαδή να τρώσει το κύρος του προέδρου και της εκκλησίας η οποία συγκαλεί την Σύνοδο, που είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο, λέγοντας ότι στην Κωνσταντινούπολη δεν μπορεί να γίνει διότι η εκκλησία της Αγίας Ειρήνης, στην οποία υπήρχε η πρόθεση να συγκληθεί η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, έχει από πάνω στον τρούλο, απ' έξω το μισοφέγγαρο και δεν μπορεί, αυτός είναι ο λόγος που δεν μπορεί να γίνει εκεί. Ο δεύτερος λόγος, που επικαλέστηκε είναι ότι η Τουρκία δεν έχει καλές σχέσεις, τότε δεν είχε καλές σχέσεις με τη Ρωσία και άρα δεν μπορούν οι Ρώσοι αντιπρόσωποι να έρθουν σε μια εχθρική χώρα, όπως είναι η Τουρκία. **Όλα αυτά υπερπηδήθηκαν, το Πατριαρχείο υποχώρησε σε όλα αυτά τα θέματα, δέχθηκε να μεταθέσει τον τόπο συγκλήσεως της συνόδου από την Κωνσταντινούπολη στην Κρήτη και τελικά όταν είδαν οι Ρώσοι ότι δεν μπορούσαν να αποφύγουν τη Σύνοδο, έβαλαν τους δορυφόρους τους, όπως είναι, δεν είναι μυστικό ότι οι εκκλησίες Γεωργίας και οι εκκλησίες της Βουλγαρίας είναι δορυφόροι της Μόσχας και από πολιτικής και από γεωστρατηγικής και από εκκλησιαστικής απόψεως. Πρώτα λοιπόν οι εκκλησίες αυτές δήλωσαν ότι διαφωνούν με τα κείμενα τα οποία θα συζητηθούν στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο παρ' όλο που οι ίδιες εκκλησίες αυτές, που δήλωσαν ότι διαφωνούν, οι ίδιες ήταν μέλη των προπαρασκευαστικών επιτροπών, που ετοίμαζαν, προετοίμασαν εκ των προτέρων αυτά τα κείμενα. Και η τρίτη εκκλησία η οποία προστέθηκε μετά τη Γεωργία και τη Βουλγαρία στην άρνηση συμμετοχής στην Σύνοδο, ήταν το πατριαρχείο Αντιοχείας. Δεν θέλω να μπω σε λεπτομέρειες απλά να θυμίσω ότι το Πατριαρχείο Αντιοχείας σήμερα εδρεύει στη Δαμασκό και είναι γνωστός ο σφιχταγκάλισμός μεταξύ Δαμασκού και Μόσχας και από στρατιωτικής και από πολιτικής και από εκκλησιαστικής απόψεως κι επομένως πιστεύω ότι δεν είχε άλλη επιλογή ο πατριάρχης Αντιοχείας στη Δαμασκό παρά να ακολουθήσει τη γραμμή της Μόσχας. Κι έρχεται τελευταία η Μόσχα μετά από τις τρεις εκκλησίες να δηλώσει ότι δεν μπορεί να συμμετάσχει στη Σύνοδο διότι, τελευταία στιγμή επαναλαμβάνω, διότι οι άλλες τρεις εκκλησίες δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν κι επομένως υπάρχει θέμα μη συμμετοχής όλων των εκκλησιών. Παρ' όλα αυτά δέκα ορθόδοξες εκκλησίες και Πατριαρχεία συμμετείχαν**

στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, ενέκριναν τα κείμενα, τα οποία κείμενα, σας επαναλαμβάνω, είναι καρπός συμφωνίας και των 14 ορθοδόξων εκκλησιών κι αυτών δηλαδή που δεν ήρθαν. Κι ενώ η λογική υπαγορεύει ότι αυτός που διαφωνεί με κάτι προσέρχεται στη συνάντηση και προσπαθεί να εκφράσει εκεί την άποψη του και να μεταστρέψει ενδεχομένως την γνώμη των άλλων, στη συγκεκριμένη περίπτωση ακολουθήθηκε για τους λόγους που σας περιέγραψα η πρακτική του να μην συμμετάσχουν καθόλου κι από κει φαίνεται κατά την ταπεινή μου γνώμη ότι ο σκοπός δεν ήταν ή η πραγματική μάλλον αιτία δεν ήταν η διαφωνία ενδεχομένως σε κάποια κείμενα, γιατί όταν διαφωνεί κανείς κάνει διάλογο, δεν απέχει, αλλά ήταν η μη πραγματοποίηση της Συνόδου και η τρώση και το πλήγμα εναντίον του κύρους της ίδιας της Συνόδου και κυρίως του προέδρου της Συνόδου και της εκκλησίας, που προεδρεύει αυτής της Συνόδου και που είναι εξ οφίτσιο και από την παράδοση της ορθόδοξης εκκλησίας, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και ο Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως και Οικουμενικός Πατριάρχης.

- Ποια είναι η εκτίμηση σας μετά απ' όσα συνέβησαν; Μπορεί πραγματικά να καλείται Οικουμενική η Σύνοδος όταν, ανεξαρτήτως των αιτίων που προκάλεσαν τις απουσίες, απουσιάζει ένα μεγάλο μέρος, σημαντικό και από την άποψη της εκπροσώπησης των πιστών της σύγχρονης ορθόδοξης εκκλησίας; Η τελοσπάντων ποιο είναι το μέλλον που βλέπετε; Μπορεί να βρεθεί μια διέξοδος;

- Κοιτάζετε, είναι πολύ εύλογο το ερώτημά σας. Για το πρώτο μέρος αν μπορεί να αποκαλείται Οικουμενική και αν το κύρος της μπορεί να διαφυλαχθεί, παρ' όλο το ότι δεν συμμετείχαν 4 από τις 14 εκκλησίες πρέπει να σας υπενθυμίσω τι ισχύει μέχρι τώρα στην ιστορία και την παράδοση της ορθόδοξης εκκλησίας και τι συνέβη σε παρόμοιες περιπτώσεις σε άλλες Οικουμενικές Συνόδους, όπου δεν συμμετείχαν όλες οι εκκλησίες. Υπάρχουν Οικουμενικές Σύνοδοι στις οποίες δεν συμμετείχαν όλες οι εκκλησίες κι όμως παρ' όλα αυτά η συνείδηση της εκκλησίας τις αναγνωρίζει ως Οικουμενικές και δεν υπολείπονται καθόλου σε κύρος και σε εγκυρότητα από τις άλλες Οικουμενικές Συνόδους. Επομένως το θέμα δεν είναι ο αριθμός και η ποσόστωση των συμμετεχόντων αλλά είναι, όπως σήμερα ακούσαμε και από τον μητροπολίτη Μαυροβουνίου, ο οποίος το είπε στο συνέδριο, η αλήθεια, η οποία εκφράζεται μέσα από μια Σύνοδο. Εάν η Σύνοδος εκφράζει την αλήθεια της Ορθοδόξου εκκλησίας εν Αγίω Πνεύματι, τότε οι αριθμοί και οι ποσοστά έχουν δευτερεύουσα σημασία ή και καμία σημασία. Τώρα η αλήθεια είναι ότι πρέπει οι άλλες εκκλησίες, οι οποίες εφόσον και παρ' όλο που δεν συμμετείχαν στην ίδια τη Σύνοδο, εφόσον στις προπαρασκευαστικές συναντήσεις μονογράφησαν και προσυπέγραψαν τα ίδια αυτά τα κείμενα, θα έπρεπε τώρα να γίνει, να αναπτυχθεί μια πρωτοβουλία ή και οι ίδιες να ζητήσουν να υπογράψουν τις αποφάσεις αυτές της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, έστω και εκ των υστέρων, παρ' όλο που δεν συμμετείχαν. Και αυτό δεν είναι μια πρακτική πρωτοφανής. Ακόμα και στις

Οικουμενικές Συνόδους της πρώτης χιλιετίας της εκκλησίας μας, υπήρχαν αρχιερείς και εκκλησίες ολόκληρες, οι οποίες δεν μπόρεσαν για διάφορους λόγους να συμμετάσχουν σε κάποια Οικουμενική Σύνοδο, όμως εκ των υστέρων αποδέχθηκαν τις αποφάσεις και τις προσυπέγραψαν. Θα μπορούσε να ακολουθηθεί μια ίδια διαδικασία, που είναι παραδοσιακή και δεν είναι καθόλου ξένη προς τα έθιμα της ορθόδοξης εκκλησίας.

- Για να είμαστε ειλικρινείς και για να έχω περισσότερο υλικό... Θα μπορούσε κάποιος να απαντήσει στο επιχείρημα σας ότι υπάρχουν κάποιες εκκλησίες, που είναι δορυφόροι της ρωσικής ότι ενδεχομένως να υπάρχουν και κάποιες άλλες εκκλησίες τοπικές, οι οποίες ακολουθούν σταθερά, πιστά, μόνιμα την άποψη του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το λέω αυτό γιατί θα μπορούσε τελospάντων να υπάρξει ένας περαιτέρω διάλογος, ένα καλύτερο κλίμα στις μεταξύ των δυο πλευρών σχέσεις ή θεωρείται ότι αυτό που σήμερα συμβαίνει είναι μια αντικειμενική πραγματικότητα και δύσκολα μπορεί να βρεθεί πεδίο διαλόγου;

- Δε νομίζω ότι δύσκολα μπορεί να βρεθεί πεδίο διαλόγου διότι είναι μόνο 4 οι εκκλησίες, που δεν προσήλθαν στη Σύνοδο, εκ των οποίων η μία, η εκκλησία της Αντιοχείας είχε και λόγους τους οποίους όλοι τους κατανοούμε και δεν θεωρώ γι' αυτό το λόγο ότι η εκκλησία της Αντιοχείας είναι κάποιος δορυφόρος. Αλλά για τις άλλες δυο εκκλησίες γνωρίζουμε ότι βρίσκονται σε πολύ μειονεκτική θέση έναντι της Μόσχας και πολιτικά και γεωστρατηγικά και εκκλησιαστικά. **Αυτό που νομίζω ταπεινά ότι πρέπει να γίνει είναι ότι πρέπει να πάψουν οι εκκλησίες να συμπεριφέρονται με κριτήρια κοσμικά, πολιτικά, γεωστρατηγικά ή ο,τιδήποτε άλλο, αλλά να επιστρέψουν σ' αυτό που πρακτικά ισχύει στην πλειονότητα των εκκλησιών, που είναι τα εκκλησιαστικά και θεολογικά κριτήρια.** Είμαστε εκκλησίες, είμαστε ιδρύματα θεία, καθιδρύματα, που τα ίδρυσε ο κύριος υμών Ιησούς Χριστός, ο οποίος μας έδωσε εκκλησιαστικούς κανόνες και θεολογικά κριτήρια για να πορευόμαστε ως εκκλησίες και ως ιεραρχίες. **Θα πρέπει να ξεφύγουμε απ' αυτήν την εκκοσμίκευση των εκκλησιών και των κριτηρίων με βάση τα οποία βλέπουμε την πορεία της εκκλησίας και την ανάγκη της υπηρετήσεως του λαού του Θεού και τότε δεν θα δυσκολευτούμε να συνεννοηθούμε.** Είμαι αυτής της απόψεως, **ότι κάποιες εκκλησίες είναι υπέρ το δέον πολιτικοποιημένες, κρατικοποιημένες, όπως αλλιώς μπορεί κανείς να τις χαρακτηρίσει, κι έχει αδυνατίσει λίγο το θρησκευτικό κι εκκλησιαστικό κριτήριο τους, το οποίο θα έπρεπε να δυναμώσει περισσότερο και πρέπει να βοηθήσουμε αυτές τις εκκλησίες να ξεφύγουν από τον εναγκαλισμό τους από τους κρατικούς θεσμούς και από τις πολιτικές προτεραιότητες των κρατών, στα οποία εδρεύουν οι εκκλησίες αυτές και να σκεφτούν περισσότερο εκκλησιαστικά και θεολογικά.**

- Πιάσαμε κατευθείαν τα δύσκολα αφού ξεκινήσαμε απ' τη Σύνοδο, αλλά δεν

πειράζει, ας το εξαντλήσουμε, ας πούμε ό,τι πρέπει και μετά βλέπουμε. Τι θέλω να πω. Υπάρχει και εσωτερική κριτική στη ρωσική εκκλησία. Ότι θα έπρεπε εντέλει να υπάρχει συμμετοχή Προφανώς τη γνωρίζετε. Εσείς τι πιστεύετε; Αν ερχόταν τελικά μια αντιπροσωπεία της εκκλησίας του Πατριαρχείου της Μόσχας, θα ήταν καλύτερα σήμερα τα πράγματα; Θα υπήρχε καλύτερο κλίμα συνεννόησης;

- Ασφαλώς, διότι όπως σας είπα, ήταν εντελώς αδικαιολόγητη η απουσία της εκκλησίας της Ρωσίας. **Δεν υπήρχε καμία βάση διότι η εκκλησία της Ρωσίας δεν διαφώνησε με κανένα κείμενο, δεν είχε δικαιολογία. Η μόνη δικαιολογία ήταν ότι δεν έρχονται οι άλλες τρεις. Ενώ είναι κοινό μυστικό ότι οι άλλες τρεις δεν έρχονται επειδή το επεδίωξε η ίδια η Μόσχα, επομένως εδώ μπορεί κανείς να αναγνωρίσει κι ένα είδος δόλου. Κι όταν υπάρχει δόλος δεν μπορεί να υπάρχει συνεννόηση.** Όταν υπάρχει καλή θέληση, ξέρετε εμείς πιστεύουμε στην ορθόδοξη εκκλησία ότι όπου είναι συγκεντρωμένοι δυο ή τρεις στο όνομα του Χριστού, εκεί είναι κι ο ίδιος ο Χριστός εν μέσω αυτών των προσώπων και της ιεραρχίας και το Άγιο Πνεύμα είναι παρών και κατευθύνει. Λοιπόν, εάν δεν πιστεύουμε στην παρουσία του Χριστού στη Σύνοδο, εάν δεν πιστεύουμε στη φώτιση του Αγίου Πνεύματος, το οποίο θα μας καθοδηγήσει και θα μας βοηθήσει και θα μας φωτίσει στην υπέρβαση των δυσκολιών μας, τότε τι είδους εκκλησίες είμαστε, αφού δεν πιστεύουμε ούτε στην παρουσία του Χριστού ούτε στην παρουσία του Αγίου Πνεύματος. **Γι' αυτό είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο πεπεισμένο ότι όσες περισσότερες δυσκολίες υπάρχουν, τόσο περισσότερη ανάγκη υπάρχει να συναντώμεθα να κάνουμε συνόδους, να κάνουμε συναντήσεις, διάλογο, για να μπορούμε με την επιφοίτηση και την βοήθεια του Αγίου Πνεύματος και του Κυρίου, να υπερβούμε αυτές τις δυσκολίες. Γι' αυτό και πιστεύω, για να απαντήσω στο ερώτημα σας, ότι πράγματι εάν είχε προσέλθει η εκκλησία της Ρωσίας και είχε φροντίσει να μην εμποδίσει τις άλλες εκκλησίες να έρθουν, παρασκηνιακά, τότε η μαρτυρία της ορθόδοξης εκκλησίας θα ήταν πιο ηχηρή και πιο καλά αποδεκτή σήμερα μετά τη Σύνοδο.**

- Ένα ερώτημα που προκύπτει νομίζω ακόμα και από απλούς πιστούς: Υπάρχει σήμερα επικοινωνία της Ρωσικής Εκκλησίας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο; Ή έχουν διαρραγεί πολύ σοβαρά τα κανάλια επικοινωνίας;

- Κοιτάζτε, να έχουν διαρραγεί, δεν έχουν διαρραγεί, **αλλά η συμπεριφορά της ορθόδοξης εκκλησίας της Ρωσίας στο συγκεκριμένο ζήτημα πριν από δύο χρόνια έφερε ένα καίριο πλήγμα στις σχέσεις. Είναι μια βαθιά πληγή.** Για το λόγο που σας ανέφερα πριν και να μην το επαναλαμβάνω. Επομένως δε νομίζω ότι έχουν κοπεί τα σκοινιά, δε νομίζω ότι έχουν καταργηθεί τα κανάλια επικοινωνίας απλά **θα πρέπει η εκκλησία της Ρωσίας να προσπαθήσει λίγο περισσότερο για να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη όχι μόνο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αλλά**

και των 10 ορθοδόξων εκκλησιών, τις οποίες προσέβαλε και έθιξε με την απουσία της και με την παρασκηνιακή δραστηριότητα της ν' απουσιάσουν κι άλλες εκκλησίες.

- Θα ρωτήσω και κάτι ενδεχομένως από την κριτική, που είχε ακουστεί στο εσωτερικό του ελληνόφωνου κόσμου για τη Σύνοδο τη συγκεκριμένη και μ' αυτό ας κλείσουμε το θέμα της Συνόδου, ας πάμε λίγο παρακάτω. Ήταν εμφανής ιδιαίτερα η παρουσία του αμερικανικού παράγοντα στη Σύνοδο. Εννοώ δηλαδή ότι κάπου διάβαζα, ότι στελέχη του Στέιτ Ντιπάρτμεντ ενδεχομένως να είχαν και την ευθύνη συγκεκριμένων τομέων της Συνόδου αυτής. Εντύπωση σε κάποιους Έλληνες δημοσιογράφους, συναδέλφους μου, γιατί εγώ δεν είμαι ειδικός επί του θέματος, έκανε ακόμα και το γεγονός ότι η επίσημη και μοναδική ίσως γλώσσα επικοινωνίας ήταν τα αγγλικά. Θεωρείτε ότι με κάποιο τρόπο, ίσως και λόγω της απουσίας μεγάλου μέρους κάποιων εκκλησιών έγειρε προς τα κάπου ή μπορεί να τρόμαξε αυτή η ροπή κάποιους άλλους, είτε επί της οργανωτικής, είτε επί της ουσίας?

- Κοιτάζτε είναι παραφιλολογία τα περί εμπλοκής επίσημων υπηρεσιών, που αναφέρατε. Απλά το Οικουμενικό Πατριαρχείο, έχοντας την ευθύνη της διοργάνωσης επιστράτευσε τους Ελληνοαμερικάνους. Στελέχη της Αρχιεπισκοπής Αμερικής, οι οποίοι έχουν εμπειρία από τέτοιες διοργανώσεις και το τάγμα των αρχόντων του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο ήταν εκεί παρών και βοήθησε πρακτικά στη διεξαγωγή της Συνόδου. Αλλά δεν ήταν, ήταν καθαρά εκκλησιαστικοί παράγοντες, καθαρά στελέχη της Αρχιεπισκοπής Αμερικής, δεν είχαν καμία άλλη σχέση με κρατικές υπηρεσίες αμερικανικές ή ο,τιδήποτε άλλο. Αυτά είναι νομίζω παραφιλολογία και δεν αξίζουν τόσο πολύ την προσοχή μας. Για την γλώσσα, πρέπει να σας πω ότι δεν ήταν η αγγλική γλώσσα, υπήρχε μετάφραση σε τρεις γλώσσες, ταυτόχρονη και η κυρίαρχη γλώσσα, απ' ότι ξέρω ήταν η ελληνική. Δηλαδή οι περισσότεροι αρχιερείς μίλησαν την ελληνική γλώσσα. Υπήρχε ασφαλώς και η μετάφραση αγγλικά, γαλλικά και ρωσικά, αν θυμάμαι καλά, και μπορούσε ο καθένας να μιλήσει στη γλώσσα του, αλλά και αγγλικά να ήταν, να σας πω, πού θα ήταν το πρόβλημα; Οι περισσότερες διεθνείς συναντήσεις γίνονται πλέον στην αγγλική γλώσσα. Πριν από εκατό χρόνια η διεθνής γλώσσα των συνομιλιών, διαπραγματεύσεων, συνεδρίων ήταν η γαλλική. Σήμερα έχει ξεπεραστεί κι έχει γίνει η αγγλική. Στα χρόνια των Οικουμενικών Συνόδων η οικουμενική γλώσσα ήταν η ελληνική. Όλοι οι αρχιερείς μιλούσαν ελληνικά, όλοι οι άνθρωποι μιλούσαν ελληνικά. Λοιπόν αυτό είναι ένα στοιχείο εξωτερικό, το οποίο δε νομίζω ότι επηρεάζει την ουσία των συζητήσεων, ούτε χρειάζεται να τρομάζει κανέναν, εκτός κι αν είναι προκατειλημμένος με τέτοια πράγματα κι έχει φοβίες, οι οποίες δεν ταιριάζουν ούτε σε αρχιερείς, ούτε σε ανθρώπους της εκκλησίας, ούτε σε ανθρώπους του πνεύματος.

- Μια που αναφέραμε την εκκλησία στις Ηνωμένες Πολιτείες, γράφτηκαν και ακούστηκαν πρόσφατα και στον αμερικανικό τύπο, και στον ομογενειακό αλλά προφανώς μεταφράστηκαν και στο ρωσικό, συζητήσεις για τη δύσκολη οικονομική κατάσταση για κάποιου είδους σκάνδαλα που έχουν δημιουργηθεί. Πώς είναι αυτή τη στιγμή η κατάσταση στην αμερικανική εκκλησία εννοώ εκείνη, που επιβλέπει το Οικουμενικό Πατριαρχείο;

- Κοιτάζετε, κάθε οργανισμός, έτσι να το πω, κατ' άνθρωπον, εδώ ολόκληρα κράτη διέρχονται ενίοτε οικονομικές κρίσεις, πιστεύω ότι κι αυτή η οικονομική κρίση της Αρχιεπισκοπής της Αμερικής θα ξεπεραστεί γρήγορα, δε νομίζω ότι πρέπει να μας ανησυχεί ιδιαίτερα. Οι Ελληνοαμερικανοί είναι άνθρωποι, οι οποίοι αγαπούν την εκκλησία τους και την στηρίζουν και είμαι βέβαιος ότι κι αυτήν την κρίση, η οποία έχει ήδη μια ανάκαμψη, δηλαδή υπάρχουν σημάδια ήδη, τα οποία δείχνουν ότι ξαναμπάνει σε μια υγιή βάση η οικονομική διοργάνωση της Αρχιεπισκοπής της Αμερικής, δε νομίζω ότι πρέπει να επεκταθούμε περισσότερο στο θέμα αυτό.

- Μόνο άλλη μια ερώτηση επειδή απασχολεί κάποιους. Συμπτωματικά λέω και χαιρετισμούς από τον κύριο Μαραβέλια, γιατί έχουμε κάποιους ΑΧΕΠΑ εκεί στη Μόσχα μέχρι και πυρήνα πήγαμε να φτιάξουμε

- Νομίζω η ΑΧΕΠΑ έχει επεκταθεί πλέον εκτός των ΗΠΑ και στην Ελλάδα ακόμα κι αυτό είναι πολύ καλό.

- Μια ερώτηση ακόμα. Γίνεται συζήτηση, γράφεται και στον θρησκευτικό Τύπο, που ασχολείται με τέτοια θέματα, το ενδεχόμενο να υπάρξει αλλαγή στην ηγεσία της Αρχιεπισκοπής της Αμερικής. Εσείς τι πιστεύετε;

- Κοιτάζετε, όλες οι θέσεις κάποια στιγμή αλλάζουν. Αυτό είναι φυσικό και είναι αναμενόμενο να ξεκινήσει μια τέτοια συζήτηση, διότι ο αρχιεπίσκοπος έχει κάποια ηλικία, αλλά είναι σε πολύ κατάσταση και σε διανοητική και σε σωματική. Σας θυμίζω ότι ανάλογες συζητήσεις και σχόλια και παρασκηνιακές διεργασίες έγιναν κι όταν ο αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος έφτασε σε κάποια ηλικία... Αυτά είναι φυσικές εξελίξεις, αλλά προς το παρόν δε βλέπω κάποια αλλαγή, διότι όπως σας είπα ο αρχιεπίσκοπος παρ' όλη την ηλικία του είναι πολύ καλά και στη σωματική και στην πνευματική του υγεία. Επομένως δεν τίθεται θέμα αυτή τη στιγμή αλλαγής του αρχιεπισκόπου.

- Άρα δεν είναι θέμα μηνών ή κάτι τέτοιο? Έχει δημιουργηθεί μια τέτοια αίσθηση.

- Κοιτάζετε, υπάρχει ένα τέτοιο θέμα, αλλά δεν είμαι Θεός δεν μπορώ να προβλέψω την εξέλιξη των πραγμάτων. Προς το παρόν όπως σας είπα δεν υπάρχει θέμα.

- Ας περάσουμε λοιπόν μέσω της Αμερικής στο περίφημο θέμα του εθνοφυλετισμού. Πολύ συχνά γίνεται τέτοια κριτική από μεγάλη μερίδα της ορθόδοξης εκκλησίας της σύγχρονης προς ένα άλλο κομμάτι των εκκλησιών ότι είναι επιρρεπείς, υποκύπτουν στον εθνοφυλετισμό. Η κατάσταση, που αυτή τη στιγμή υπάρχει στην Αμερική, ότι υπάρχουν διαφορετικές εκκλησίες, διαφορετικών πατριαρχείων, ενώ δρουν στην ίδια περιοχή, δεν είναι μια κορυφαία απόδειξη αυτού του προβλήματος; Τι πιστεύετε;

- Ακριβώς. Και είναι το πρόβλημα που περιγράφετε, στη δική μας γλώσσα την εκκλησιαστική ονομάζεται το πρόβλημα της ορθόδοξης Διασποράς, όπου Διασπορά είναι ο γεωγραφικός χώρος, ο οποίος κείται εκτός των γεωγραφικών ορίων κάθε τοπικής εκκλησίας. Δηλαδή η εκκλησία της Ρωσίας έχει κάποια γεωγραφικά όρια δικαιοδοσίας, δεν έχει δικαιοδοσία στην Αθήνα, στην Κωνσταντινούπολη, έτσι; Είναι γεωγραφικά τα όρια της δικαιοδοσίας. Υπάρχουν όμως περιοχές, οι οποίες είναι εκτός των ορίων των δικαιοδοσιών των ορθοδόξων εκκλησιών όπως είναι οι ΗΠΑ. Εκεί όμως υπάρχουν ορθόδοξοι, οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει εδώ και 100 ή περισσότερα χρόνια ή και πρόσφατα και τίθεται το ζήτημα ενώπιον μας, ενώπιον της ορθόδοξης εκκλησίας, ποιος έχει δικαιοδοσία επί των ορθοδόξων, που ζουν σε τέτοιες περιοχές. Σύμφωνα, αλλά με την αυστηρότητα και το γράμμα των ιερών κανόνων και κυρίως του 28ου Κανόνα της 4ης Οικουμενικής Συνόδου, αυτός ο Κανόνας λέει ότι οι περιοχές αυτές είναι ευθύνη του Οικουμενικού Πατριαρχείου, διότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν είναι εθνικό Πατριαρχείο, είναι υπέρ-εθνικό, είναι Οικουμενικό Πατριαρχείο κι εφόσον είναι Οικουμενικό Πατριαρχείο λέει ο Κανόνας έχει την ευθύνη των περιοχών, που είναι εκτός των γεωγραφικών ορίων των άλλων εκκλησιών. Όμως στην πράξη το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν μπορεί να επιβάλει δια της βίας τη δικαιοδοσία αυτή διότι για λόγους συναισθηματικούς, εθνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς, οι εκκλησίες διεκδικούν ρόλο στους πιστούς τους που είναι εκτός των ορίων τους. Δηλαδή η εκκλησία της Βουλγαρίας, έτσι να πάρω ένα δεύτερο παράδειγμα, διεκδικεί δικαιοδοσία για τους Βούλγαρους, που ζουν στις ΗΠΑ και λέει ότι οι Βούλγαροι, δηλαδή με κριτήριο εθνικό, εθνοφυλετικό όπως το ονομάσατε εσείς κι έτσι έχει δημιουργηθεί αυτή η κατάσταση στη Διασπορά, όπου σε μία πόλη υπάρχουν 4 επίσκοποι με τον ίδιο τίτλο. Ορθόδοξοι επίσκοποι. Στη Βοστώνη υπάρχουν 2 επίσκοποι με τον τίτλο Βοστώνης, ορθόδοξοι και οι 2. Λοιπόν βλέπετε ότι δημιουργείται ένα τέτοιο ζήτημα. **Μ' αυτό το ζήτημα ασχολήθηκε η μεγάλη και αγία Σύνοδος και βρήκε μια προσωρινή λύση. Η προσωρινή λύση τι είναι. Εφόσον δεν μπορούμε να εφαρμόσουμε τον Κανόνα της 4ης Οικουμενικής Συνόδου, διότι υπάρχουν εθνικοί, ποιμαντικοί και άλλοι λόγοι για κάθε εκκλησία, που δε μπορεί να απαρνηθεί το ρόλο που θέλει να παίζει στους πιστούς της απανταχού, είπαμε σαν μία μέση λύση, μια συμβιβαστική λύση να συγκροτήσουμε επισκοπικές συνελεύσεις. Δηλαδή σε κάθε χώρα, στις ΗΠΑ, στο Βέλγιο, στη Γερμανία, στην Ιταλία, στην Αγγλία, στη Γαλλία, στην Ισπανία, σε**

κάθε χώρα να υπάρχει μια συνέλευση όλων των ορθόδοξων επισκόπων. Τουλάχιστον να υπάρχει ένα ενιαίο σώμα υπό έναν πρόεδρο και επειδή στην ορθόδοξη εκκλησία το πρωτείο ανήκει στην εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο δηλαδή, είπαμε λοιπόν με πανορθόδοξη απόφαση αυτής της επισκοπικής συνελεύσεως σε κάθε χώρα θα προεδρεύει ο επιτόπιος εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Ο επίσκοπος του ΟΠ σε κάθε χώρα θα είναι πρόεδρος της επισκοπικής συνελεύσεως. Τουλάχιστον να υπάρχει μια ενιαία φωνή, μια ενιαία εκπροσώπηση της ορθόδοξης εκκλησίας στις Αρχές, στα ΜΜΕ, στην κοινωνία κάθε χώρας και να μην υπάρχει πολυφωνία ορθόδοξη η οποία θα βλάπτει το κύρος και την αυθεντία της ΟΕ. Κι έτσι στις ΗΠΑ για να επανέλθω υπάρχει η επισκοπική συνέλευση των ορθόδοξων επισκόπων των ΗΠΑ, της οποίας συνέλευσης επισκοπικής προεδρεύει πάντα ο αρχιεπίσκοπος Αμερικής, ο εκάστοτε αρχιεπίσκοπος του ΟΠ.

- Για να είμαι ειλικρινής εγώ την είχα σχεδιάσει εντελώς ανάποδα τη συνέντευξη, θα ξεκινάγαμε από τη Χάλκη και θα πηγαίναμε στα δύσκολα. Πάμε λοιπόν και με το επόμενο επίσης δύσκολο κεφάλαιο, για να πούμε πιο γρήγορα μετά τα πιο θετικά και πιο αισιόδοξα, που ξέρουμε ότι κάνετε στη Χάλκη. Το θέμα λοιπόν της αυτοκεφαλίας, που επίσης εμμέσως μέσω της Συνόδου εθίγη και αναφέρθηκε και υπήρξε και μια σχετική αναφορά στο συνέδριο μέχρι τώρα. Πώς έχει η κατάσταση μέχρι στιγμής για το περιβόητο αυτοκέφαλο της ουκρανικής εκκλησίας; Ποια είναι η εκτίμησή σας για τη μέχρι τώρα κατάσταση;

- Κοιτάζτε, η απονομή αυτοκεφάλου σε μια τοπική εκκλησία ανήκει στη δικαιοδοσία και την αρμοδιότητα αποκλειστικά του Οικουμενικού Πατριάρχη και της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως. Για να πάρει όμως μια τοπική εκκλησία την αξία της αυτοκέφαλης εκκλησίας συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις, οι οποίες είναι αντικειμενικές, καταγεγραμμένες στην ιστορία της εκκλησίας και είναι συγκεκριμένες. Πρέπει, για να γίνει μια εκκλησία αυτοκέφαλη, σύμφωνα με την παράδοση της εκκλησίας, η χώρα στην οποία εδρεύει η εκκλησία αυτή να έχει ανεξαρτησία, να έχει γίνει ανεξάρτητη χώρα, πρέπει την αυτοκεφαλία της εκκλησίας αυτής να τη ζητήσει και το κράτος και η τοπική εκκλησία. Δηλαδή πρέπει να υπάρχει αίτημα επίσημο και των κρατικών αρχών και των εκκλησιαστικών αρχών προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη, ο οποίος θα αξιολογήσει τα δυο αυτά αιτήματα και θα προβεί ή στην απονομή του αυτοκεφάλου ή και θα απορρίψει το αίτημα ενδεχομένως διότι δεν είναι αυτονόητο ότι το Πατριαρχείο θα εγκρίνει κάθε αίτημα αυτοκεφαλίας. Θα κρίνει πέραν των δυο κριτηρίων, θα κρίνει το Πατριαρχείο εάν η τοπική αυτή εκκλησία είναι ώριμη οργανωτικά, πνευματικά, θεολογικά, διοικητικά να σταθεί στο στερέωμα των ορθόδοξων εκκλησιών ως αυτοκέφαλη και να εκπροσωπηθεί στο πανορθόδοξο σώμα. Αυτή είναι η κανονική διαδικασία για την απονομή του αυτοκεφάλου σε μια

εκκλησία. Τώρα η εκκλησία της Ουκρανίας, όπως είναι γνωστό, η Ουκρανία σαν κράτος έχει γίνει πλέον ανεξάρτητο κράτος εδώ και αρκετές δεκαετίες ήδη, η εκκλησία εκεί η τοπική όμως ταλανίζεται από έναν διχασμό, ο οποίος επίσης κρατάει δεκαετίες και ταλαιπωρεί και τον πιστό λαό και σήμερα έχουμε φτάσει στο σημείο να υπάρχουν εκατομμύρια ορθοδόξων χριστιανών, οι οποίοι θεωρούνται σχισματικοί και είναι εκτός της κοινωνίας της ορθοδόξου εκκλησίας. Δε νομίζουμε ότι σαν Πατριαρχείο ότι έχουμε πλέον στην εποχή αυτή την πολυτέλεια να διαιωνίζεται αυτή η κατάσταση επ' αόριστον. Όσο είμαι εγώ στο Πατριαρχείο, από το 1994, είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι το Πατριαρχείο προσπαθεί διαρκώς να ανοίξει διαύλους επικοινωνίας και διαλόγου για την επίλυση του προβλήματος της Ουκρανίας, της εκκλησίας της Ουκρανίας. Αυτό που διαπιστώσαμε τις περίπου τρεις δεκαετίες αυτές, που υπάρχει το πρόβλημα, είναι ότι η εκκλησία της Μόσχας κωλυσιεργεί, αναβάλλει, αποφεύγει τον διάλογο και το αποτέλεσμα είναι να διαιωνίζεται αυτή η απαράδεκτη κατάσταση, η οποία είναι ντροπή για την ορθοδοξία, ειδικά τις κρίσιμες αυτές εποχές, που βιώνουμε σαν ορθόδοξοι σε όλον τον κόσμο. Δεν έχουμε την πολυτέλεια να χάσουμε και να κρατάμε εκτός ορθοδόξου κοινωνίας εκατομμύρια ανθρώπων. **Λοιπόν το Πατριαρχείο ήδη εξετάζει παρέμβαση στο θέμα τον ουκρανικό, αλλά όπως σας είπα στα πλαίσια της ισχυρής τάξεως και πρακτικής στις περιπτώσεις αυτές της απονομής του αυτοκεφάλου της ορθοδόξου εκκλησίας στην Ουκρανία. Κριτήριο του ΟΠ και στόχος δεν είναι το αυτοκέφαλο αυτό καθεαυτό, δεν είναι το αυτοκέφαλο αυτοσκοπός, το αυτοκέφαλο πρέπει να λειτουργήσει, εάν τελικά προκριθεί, πρέπει να λειτουργήσει υπέρ της ενότητας του ορθοδόξου λαού της Ουκρανίας και του ουκρανικού λαού διότι όπως ξέρετε πλέον ο διχασμός αυτός απειλεί την ενότητα ενός ολόκληρου λαού και ο διχασμός που υπάρχει συνεπάγεται τον διχασμό ενός ολόκληρου λαού και ασφαλώς το κράτος εκεί έχει σοβαρές επιφυλάξεις για τη συνέχιση αυτής της κατάστασης. Κι εμείς έχουμε ευθύνη σαν ΟΠ διότι ο ρόλος του ΟΠ δεν είναι μόνο να προεδρεύει και να προϊστάται και να καμαρώνει, αν μου επιτρέπεται, σε λειτουργίες και σε συνάξεις λατρευτικές, αλλά ενίοτε να τραβάει και τα μανίκια και να βάζει τα χέρια για να καθαρίσει δύσκολες καταστάσεις, περίπλοκες καταστάσεις, επικίνδυνες καταστάσεις, όπως είναι αυτή της Ουκρανίας. Είναι υποχρέωση και καθήκον του ΟΠ και είναι ο ρόλος του ΟΠ στο σύστημα των ορθοδόξων εκκλησιών, η διαχείριση και η επίλυση τέτοιων ζητημάτων.**

- Συνεχίζοντας λοιπόν το θέμα και κυρίως αντλώντας κάποιου είδους σκέψεις και αντεπιχειρήματα απ' αυτά που λέτε. Λέτε ότι πρέπει να υπάρξει αίτημα κρατικό, αλλά και κάποιων εκκλησιών. Ποια εκκλησία ζητά από το ΟΠ από την Ουκρανία το αυτοκέφαλο, εφόσον οι υπόλοιπες εκκλησίες, πλην εκείνης που υπάγεται στο Πατριαρχείο Μόσχας, δεν θεωρούνται από τις άλλες τοπικές εκκλησίες, επομένως και από το ΟΠ, ως κανονικές εκκλησίες. Κάποιοι μπορεί να θεωρούνται και αιρετικοί, σχισματικοί κλπ. Ποιοι είναι εκείνοι δηλαδή οι εκκλησιαστικοί παράγοντες που

ζητούν από το ΟΠ αυτοκέφαλο, πλην της πολιτικής ηγεσίας της σημερινής Ουκρανίας

- Όπως ξέρετε η επίσημη πολιτεία ήδη υπέβαλε επίσημο αίτημα στο ΟΠ και αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη η υποβολή του εκκλησιαστικού αιτήματος κι επειδή η εκκλησία εκεί είναι διχασμένη, όχι διχοτομημένη απλώς αλλά τριχοτομημένη, ασφαλώς τα αιτήματα θα προέλθουν απ' όλες τις πλευρές.

- Άρα κι από σχισματικούς ή μη κανονικούς;

- Κοιτάξτε, το ότι κάποιος είναι αντικανονικός, δε σημαίνει ότι δεν υπάρχει. Το ότι είναι σχισματικός δεν του αφαιρεί το δικαίωμα να ζητήσει την αποκατάσταση του και τη ρύθμιση της εκκρεμότητάς του. Και η αποκατάσταση της εκκρεμότητας σχισματικών, αντικανονικών ή προβληματικών καταστάσεων είναι αρμοδιότητα του Οικουμενικού Πατριάρχη. Όπως ξέρετε σίγουρα από τις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, μεταξύ των προνομίων που έχει το ΟΠ είναι και το λεγόμενο “έκκλητο”, δηλαδή κάποιος ιερέας ή αρχιερέας, ο οποίος έχει δικαστεί και καταδικαστεί από την εκκλησία του για κάποιο παράπτωμα, έχει δικαίωμα να προσφύγει για τελεσίδικη εκδίκαση της υποθέσεως του ενώπιον του Οικουμενικού Πατριάρχη, το οποίο θεωρείται το ανώτατο και τελεσίδικο δικαστήριο, για να μιλήσω με όρους κοσμικούς, στην ορθόδοξη εκκλησία. Λοιπόν το έκκλητο είναι ένα δικαίωμα, το οποίο μπορεί να ασκήσει ο Οικουμενικός Πατριάρχης επί της περιπτώσεως αυτής και δεν μπορεί να απορρίψει ένα αίτημα, όπως λέτε, επειδή προέρχεται από έναν σχισματικό και μη κανονικό. Ακριβώς διότι είναι σχισματικός και μη κανονικός του δίδει το δικαίωμα να προσφύγει στον Οικουμενικό Πατριάρχη και να ζητήσει την εκδίκαση της υποθέσεώς του και την αναψηλάφηση της περιπτώσεως του για τελεσίδικη απόφαση. Γι' αυτό τα αιτήματα που μπορούν να απευθυνθούν στον Οικουμενικό Πατριάρχη, τα εκκλησιαστικά, για απόδοση αυτοκεφαλίας μπορούν να προέρχονται και από αντικανονικούς και από σχισματικούς και από κανονικούς και από τους ουνίτες, τους ελληνοκαθολικούς λεγόμενους.

- Λίγο για να κατανοήσω τη θέση του ΟΠ, γιατί όπως την παρακολούθησα σε ένα βαθμό επιφανειακά βέβαια γιατί ξαναλέω δεν είμαι βαθύς γνώστης του θέματος, είδα κάποια στιγμή μια ανακοίνωση όπου έλεγε στην αρχή ότι θα υπάρξει ένα είδος διαβούλευσης με τις τοπικές εκκλησίες, στη συνέχεια σαν να υπονοείτο ότι πρώτα πρέπει να εισακουστούν αυτές οι γνώμες κι εφόσον συγκεντρωθεί ένας ικανός αριθμός θετικών απαντήσεων θα υπάρξει μια απόφαση. Στην πορεία φάνηκε ότι ενδεχομένως αυτή η θέση του Πατριαρχείου μπορεί και ν' αλλάζει, ότι θα εκδοθεί ο Τόμος και θα κληθούν εκ των υστέρων οι τοπικές εκκλησίες να εγκρίνουν ή να μην εγκρίνουν. Οπότε το θέμα μπορεί υπό μια άποψη μερικώς να ικανοποιηθεί δηλαδή το αίτημα του αυτοκέφαλου και να αιωρείται για κάποιο χρονικό διάστημα, όπως έχει

συμβεί και στο παρελθόν με άλλες εκκλησίες, το θέμα της επικύρωσης, της αποδοχής ή όχι. Λοιπόν ρωτώ ελπίζοντας ότι έχουν σωθεί τα προηγούμενα ότι φάνηκε να υπάρχει μια διαφοροποίηση της θέσης του ΟΠ, στην αρχή ότι θα υπάρξει μια διαβούλευση στη συνέχεια ότι ο τόμος θα εκδοθεί και ας επικυρωθεί ή ας μην επικυρωθεί από τις τοπικές εκκλησίες. Τι συμβαίνει ακριβώς;

- Κοιτάζετε, όπως σας είπα η απόφαση για απονομή αυτοκεφάλου ανήκει αποκλειστικά στο ΟΠ και στη Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως, όπως συνέβη και σε όλα τα πατριαρχεία. Το πατριαρχείο της Ρωσίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Γεωργίας, όλες αυτές οι εκκλησίες πήραν το αυτοκέφαλο τους και την πατριαρχική αξία από το ΟΠ, δεν συνυπέγραψαν άλλες εκκλησίες, ούτε χρειάστηκε η συναπόφαση κανενός. Από αυτήν την άποψη όμως δεν μπορούμε να βγάλουμε το συμπέρασμα ότι το Πατριαρχείο μπορεί ν' αγνοεί τις άλλες εκκλησίες, διότι η οποιαδήποτε αυτοκέφαλη εκκλησία, την οποία θα ανακηρύξει το ΟΠ πρέπει να την αναγνωρίσουν και οι άλλες εκκλησίες και πρέπει ν' αποκαταστήσουν κοινωνία, αλληλογραφία, να τη βάλουν στα δίπτυχα, τελοσπάντων να μπει στο σύστημα των ορθοδόξων εκκλησιών. Το ΟΠ δεν έχει το δικαίωμα, παρ' όλο, που έχει το δικαίωμα να απονείμει μόνο του το αυτοκέφαλο, από την άλλη δεν θέλει να αγνοήσει και τις άλλες εκκλησίες, τις οποίες, όπως αναφερθήκατε σε αυτό το ανακοινωθέν, αποφάσισε να ενημερώσει για το τι κάνει. Διότι ήδη θα ξέρετε από τα ΜΜΕ, η εκκλησία της Ρωσίας έχει ξεκινήσει μια εκστρατεία ενημέρωσης των άλλων εκκλησιών, ουσιαστικά είναι μια εκστρατεία συκοφάντησης του ΟΠ και μια εκστρατεία, πώς να το πω, εκβιασμού, ότι αν το ΟΠ κάνει αυτό, θα γίνει αυτό, θα γίνει εκείνο, θα γίνει σχίσμα, θα γίνει ο χαλασμός, θα γίνει δευτέρα παρουσία και τέτοια πράγματα, προσπαθώντας να φοβίσει και να εκφοβίσει τις άλλες ορθόδοξες εκκλησίες, όσο μπορεί να επηρεάσει με κάθε τρόπο, πολιτικό ή άλλο τρόπο, που ξέρει εκείνη, να επηρεάσει τις εκκλησίες να μην αναγνωρίσουν ενδεχόμενη ανακήρυξη του αυτοκεφάλου της εκκλησίας της Ουκρανίας. Επειδή ακριβώς υπάρχει αυτή η δραστηριότητα της εκκλησίας της Ρωσίας, αποφάσισε το Πατριαρχείο να εξονομάσει μια αντιπροσωπεία από αρχιερείς του ΟΠ, η οποία αντιπροσωπεία θα επισκεφθεί τις ορθόδοξες εκκλησίες ανά τον κόσμο και θα τις ενημερώσει για τα πραγματικά γεγονότα, για τις πραγματικές προθέσεις και για τον πραγματικό τρόπο με τον οποίο χειρίζεται το θέμα της Ουκρανίας, για να διασκεδάσει αυτές τις παραπλανητικές πληροφορίες και διαστρεβλωμένες ειδήσεις τις οποίες διαδίδει η εκκλησία της Ρωσίας.

- Συμμετέχετε εσείς σ' αυτήν την επιτροπή?

- Όχι, προσωπικά δεν συμμετέχω σ' αυτήν την επιτροπή.

- Συνεχίζοντας λοιπόν την κουβέντα, με μερικές ερωτήσεις για το θέμα. Υπάρχουν προφανώς, ή έτσι καταλαβαίνω εγώ ως μη θεολόγος ότι υπάρχουν διαφωνίες τελικά για το ποιος δίνει το αυτοκέφαλο. Προφανώς είναι θέμα ερμηνείας ποια είναι η μήτηρ εκκλησία. Μου φάνηκε ότι και ο εκπρόσωπος της εκκλησίας του Μαυροβουνίου είπε κάτι τέτοιο για το θέμα του αυτοκεφάλου. Ή πιστεύετε ότι είναι οριστικά, τελειωτικά λυμένο το ποιος δίνει το αυτοκέφαλο. Θέλω να πω ότι η πλευρά της ρωσικής εκκλησίας λέει ότι το δίνει η εκκλησία από την οποία προέρχεται η τυχόν νέα και από την στιγμή, που η ουκρανική έκταση, έδαφος ήταν μια ενιαία εκκλησία με τη ρωσική, ο πρώτος που έχει λόγο για αυτήν είναι η μητέρα εκκλησία της ουκρανικής εκκλησίας, η οποία δε μπορεί να είναι άλλη από τη ρωσική. Αν τα καταλαβαίνω καλά.

- Κοιτάξτε, μπορεί ο καθένας να συμφωνεί ή να διαφωνεί με τη διαδικασία απονομής του αυτοκεφάλου, που υπάρχει στην ορθόδοξη εκκλησία, αλλά δεν μπορεί να αρνηθεί μια πραγματικότητα ιστορικά καταγεγραμμένη και η οποία πραγματικότητα λέει ότι μέχρι σήμερα στα 2000 αυτά χρόνια, που υπάρχει χριστιανική εκκλησία στον κόσμο αυτό, η απονομή του αυτοκεφάλου γίνεται από το ΟΠ, τελεία και παύλα. Είναι μια πραγματικότητα κι έτσι πήρε και η εκκλησία της Ρωσίας το αυτοκέφαλο, έτσι πήραν κι όλες οι άλλες εκκλησίες που σας ανέφερα. Επομένως μπορεί να μην του αρέσει κάποιου αυτή η διαδικασία, αλλά αυτό δε σημαίνει όμως ότι δεν είναι πραγματικότητα. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Τώρα για την έννοια της μητέρας εκκλησίας και πάλι το γεγονός ότι κάποια εκκλησία είναι μητέρα κάποιας άλλης δεν της δίνει το δικαίωμα να της δίνει αυτοκεφαλία. Αυτονομία εσωτερική μπορεί, αλλά αυτοκεφαλία δεν υπάρχει, η αυτοκεφαλία ανήκει αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του ΟΠ, ένα το κρατούμενο. Δεύτερον, συγκεκριμένα για την περίπτωση της εκκλησίας της Ουκρανίας είναι τουλάχιστον παράδοξο και σόλικο να λέει κανείς ότι η εκκλησία της Μόσχας είναι μητέρα της εκκλησίας της Ουκρανίας. Είναι ακριβώς το αντίστροφο. Η εκκλησία της Μόσχας είναι θυγατέρα της εκκλησίας της Ουκρανίας και η οποία εκκλησία της Ουκρανίας είναι θυγατέρα του ΟΠ. Ξέρετε ότι ο εκχριστιανισμός των Ρως, όχι των Ρώσων, όπως ξέρετε, είναι άλλοι οι Ρως του Κιέβου, των Ουκρανών δηλαδή σήμερα, ο εκχριστιανισμός έγινε στο Κίεβο, έγινε με τον Βλαδίμηρο, με τη μεταστροφή του. Λοιπόν, η δικαιοδοσία του ΟΠ είναι η Ουκρανία, είναι το Κίεβο κι επομένως μητέρα εκκλησία...

- Δεν ήταν όμως τότε Ουκρανία

- Ήταν, το έδαφος μπορεί να ονομάζεται διαφορετικά αλλά το έδαφος είναι το ίδιο, εμάς δε μας ενδιαφέρει η ονομασία, το τεριτόρι, το έδαφος μας ενδιαφέρει το κανονικό. Μπορεί να ονομαζόταν διαφορετικά αλλά μιλάμε για το ίδιο έδαφος, για την ίδια γεωγραφική περιοχή τουλάχιστον. Επομένως η εκκλησία της Ουκρανίας έχει ως μητέρα εκκλησία την Κωνσταντινούπολη Και η εκκλησία της Μόσχας έχει ως μητέρα εκκλησία το Κίεβο. Άλλωστε αυτό το είχε αναγνωρίσει και το είχε πει ο ίδιος

ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος, στην επίσημη επίσκεψη του στην Κωνσταντινούπολη ότι για μας το Κίεβο είναι η κοιτίδα μας, είναι η μητέρα μας. Λοιπόν όπως καταλαβαίνετε τα πράγματα είναι από διαφορετική άποψη τεθειμένα και δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί σήμερα ότι η εκκλησία της Μόσχας είναι μητέρα εκκλησία της Ουκρανίας. Αυτό είναι και ιστορικό και κανονικό και από κάθε άποψη παράδοξο να το ισχυρίζεται κανείς.

- Ίσως βέβαια συζητάμε ακριβώς την ουσία του προβλήματος, ότι το ιστορικό παράδοξο είναι αυτό που περιγράψατε, ότι η Ρωσία η σύγχρονη ουσιαστικά προήλθε από το Κίεβο και αποκόπτεται υπό μια έννοια ένα κομμάτι της σύγχρονης Ρωσίας, η οποία κάποτε συμπεριλάμβανε βέβαια και τους Ουκρανούς, την εθνότητα ή και τους άλλους πληθυσμούς που ζούσαν στο σημερινό έδαφος της Ουκρανίας. Το λέω γιατί ενδεχομένως για τους σημερινούς Ρώσους, άρα επομένως και για την εκκλησία της Ρωσίας και ίσως και για τους υπόλοιπους, που παρακολουθούν χωρίς να είναι εντελώς θεολογική η προσέγγιση τους, η απόσπαση της Ουκρανίας σε εισαγωγικά, η απόσχιση αυτό που έχει συμβεί πολιτικά δηλαδή είναι σα να έχει φύγει η Πελοπόννησος απ την Ελλάδα. Δηλαδή να φύγει το σημείο από όπου ξεκίνησε ένα σύγχρονο κράτος. Το λέω για μας που καταλαβαίνουμε τι σημαίνει Ελλάδα.

- Κοιτάζτε, εγώ το καταλαβαίνω αλλά από τη στιγμή, που η Πελοπόννησος δέχεται η Ελλάδα να φύγει από το κράτος, το λάθος είναι εκεί. Δεν είναι το λάθος το επόμενο βήμα. Όπως έγινε και με την εκκλησία της Ελλάδος και με το ΟΠ. Το ίδιο δεν έγινε; Από τη στιγμή που η Ελλάδα έγινε ανεξάρτητο κράτος, αποσπάστηκε από το ΟΠ. Είναι δυνατόν να φανταστούμε το ελληνικό έθνος αποσπασμένο από το ΟΠ; Συναισθηματικά να σας το πω ή και εθνικά όπως το θέλετε, κι όμως έγινε. Και είναι φυσικό να γίνει, γιατί από τη στιγμή που γίνεται ένα ανεξάρτητο κράτος είναι φυσική συνέπεια να έχει ανεξάρτητη εκκλησία. Πρέπει να αντιστρέψω εγώ το ερώτημα και να πω γιατί πολεμά η Μόσχα την ιδέα της ίδρυσης ανεξάρτητης εκκλησίας στην Ουκρανία, από τη στιγμή που το ουκρανικό έθνος έχει συγκροτηθεί σε ανεξάρτητο κράτος; Δεν βλέπει ότι αυτή η άρνηση της εκκλησίας της Μόσχας να αναγνωρίσει μια πραγματικότητα είναι ουσιαστικά η αιτία που δημιουργείται το σχίσμα στην Ουκρανία; Αυτή είναι η πραγματική αιτία της ύπαρξης του σχίσματος στην Ουκρανία. Δεν είναι μόνο η συμπεριφορά κάποιων αρχιερέων ενδεχομένως οι φιλοδοξίες κάποιων ανθρώπων, είναι η άρνηση της Μόσχας να δει και να αποδεχτεί μια πραγματικότητα. Η Ουκρανία είναι ανεξάρτητη, πρέπει να είναι αδέσμευτη και δεν μπορεί να επιβάλλεται η καθοιονδήποτε τρόπο υπαγωγή και εξάρτηση από ένα άλλο κράτος. Όσο κι αν αυτό είναι επιθυμητό για γεωστρατηγικούς, ενεργειακούς, εθνικούς, πολιτικούς λόγους, που έχει η Ρωσική Ομοσπονδία και δεν μπαίνω στον σχολιασμό αυτών των λόγων, αλλά είναι ένα ανεξάρτητο κράτος και θέλει να έχει μια ανεξάρτητη εκκλησία. Το παρεμποδίζει αυτό με όλα τα μέσα που διαθέτει η Μόσχα, εκκλησιαστικά, πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά, ό,τι θέλετε, με αποτέλεσμα να

διχάζεται ένας λαός και να ταλαιπωρείται μια ολόκληρη εκκλησία. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Δηλαδή πρέπει κι εγώ να αντιστρέψω το ερώτημα. Γιατί η Μόσχα εμποδίζει μια εκκλησία να χειραφετηθεί και μάλιστα μια εκκλησία στην οποία οφείλει τα πάντα η εκκλησία της Μόσχας και θα έπρεπε να συμπεριφερθεί με μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη και στοργή και ενδιαφέρον για την ενότητά της και για την ευστάθεια της κι όχι να την διχάζει με τέτοιες ενέργειες.

- Αναφερόμενοι σ αυτό που είπατε, το θυμάμαι, το συγκρατώ και από τα προηγούμενα θέματα μας, την ανάγκη δηλαδή οι εκκλησίες να αποκόπτονται από την πολιτική, υπάρχει κι ένα μάλλον εκεί υπάρχει ένα πρόβλημα ότι ο συγκεκριμένος πρόεδρος της Ουκρανίας, ο οποίος υπέβαλε και το αίτημα στο ΟΠ είναι ένας άνθρωπος αρκετά αμφιλεγόμενος με την έννοια ότι είναι εκείνος ο πρόεδρος, που στον ένα ή στον άλλον βαθμό, αλλά τελικά αυτό είναι το αποτέλεσμα, επέλεξε να ασκήσει στρατιωτική βία εναντίον ενός κομματιού του πληθυσμού της χώρας, το οποίο καλώς ή κακώς, παρακινούμενο ή όχι, δεν αποδέχτηκε την εξουσία του Κιέβου. Το λέω γιατί έχω μιλήσει με ομογενείς ελληνικής καταγωγής από την Ανατολική Ουκρανία, οι οποίοι συμμαρίζονται αυτή την άποψη κι εκφράζουν και την ανησυχία την αγωνία τελοσπάντων ότι το ΟΠ αποδέχεται εύκολα, γρήγορα, μάλλον εσείς λέτε όχι γρήγορα...

- 20 χρόνια κ Αυγερινέ, 20 χρόνια το καθυστερούμε...

- Πάντως γίνεται αυτό θα έλεγα σε εισαγωγικά τη χειρότερη στιγμή, με την έννοια ότι έχουμε μια κατάσταση σχεδόν εμφυλίου πολέμου στην Ουκρανία, εννοώ δηλαδή ανεξαρτήτως του εκκλησιαστικού, τη στιγμή δηλαδή που ο συγκεκριμένος πρόεδρος είναι ο πλέον αμφιλεγόμενος απ' όλους τους προηγούμενους. Ήρθε στην εξουσία μετά από μια βίαιη διαδικασία, κάποιες περιφέρειες έχουν αποσχιστεί, υπάρχουν θύματα, κάποιοι μιλούν για συμμετοχή...

- Υπάρχει η Κριμαία, όπου υπήρξε ρωσική παρέμβαση, υπάρχει κατοχή...

- Αυτό νομίζω δεν εμπλέκεται στο εκκλησιαστικό... Τι θεωρείτε; Είναι μια κατάλληλη στιγμή για να λυθεί το εκκλησιαστικό ή μήπως είναι πολύ φορτισμένα τα πράγματα και θα έπρεπε να μη λυθεί τώρα. Λέω κι ένα κομμάτι της κριτικής...

- Κατ' αρχήν δεν θα υποκύψω στον πειρασμό ως αρχιερέας κι ως άνθρωπος της εκκλησίας, να σχολιάσω πολιτικές καταστάσεις και πολιτικούς διότι αυτό εκφεύγει και της αρμοδιότητάς μου και της ιδιότητάς μου. Το να χαρακτηρίσω κάποιον πολιτικό έτσι ή αλλιώς δεν είναι δουλειά δική μου. Έχω ασφαλώς και πολιτικές απόψεις και κρίση πολιτική, αλλά δεν είναι αυτός ο ρόλος της εκκλησίας, να εμπλέκεται στο χαρακτηρισμό ενός πολιτικού, με τον ένα ή τον

άλλο τρόπο.

- Εγώ είπα απλώς αμφιλεγόμενος

- Εσείς έχετε το δικαίωμα ως δημοσιογράφος να το κάνετε, εγώ όμως για να σας απαντήσω ως αρχιερέυς, πρέπει ν απαντήσω ως αρχιερέυς, με εκκλησιαστικά κριτήρια. Εγώ έχω απέναντι μου έναν εκπρόσωπο μιας πολιτείας, ο οποίος προστίθεται στην σειρά των εκπροσώπων της ίδιας πολιτείας, που κατά τις τελευταίες δεκαετίες επίμονα μας υποβάλλουν αίτημα. Δεν είναι ο μόνος ο Ποροσένκο, ο οποίος υπέβαλλε αυτό το αίτημα, θυμάστε πριν 10 χρόνια πόσο κοντά είμαστε με τον Γιούσενκο, να φτάσουμε και τότε στη λύση του ουκρανικού ζητήματος. **Προσωπικά πιστεύω ότι η λύση του εκκλησιαστικού ζητήματος δεν θα επιδεινώσει την ήδη χειρίστη κατάσταση, που υπάρχει αυτή την στιγμή, όπως την περιγράψατε στην Ουκρανία, ακριβώς το αντίθετο, πιστεύω ότι θα συμβάλλει στην ειρήνευση, στην ένωση και στον καταλαγιασμό των θρησκευτικών παθών. Όσο συνεχίζεται το σχίσμα, τόσο πιο πολύ τα πάθη θα είναι οξυμένα. Όταν κλείσει το σχίσμα, κλείσει αυτό το κεφάλαιο του διχασμού της εκκλησίας της Ουκρανίας και ιδρυθεί μια εκκλησία στην Ουκρανία για όλους τους Ουκρανούς ορθοδόξους, τότε νομίζω ότι αυτό θα συμβάλλει στο να καλμάρουν τα πνεύματα και να συμφιλιωθούν οι άνθρωποι μεταξύ τους.**

- Μιλάτε σα να θεωρείται όμως ότι αυτό είναι δεδομένο. Ότι μάλλον αυτό είναι το πιθανότερο που θα συμβεί. Μπορούμε να το θεωρούμε κι εμείς; Ότι το αυτοκέφαλο είναι μια υπόθεση που σύντομα θα δοθεί στην ουκρανική εκκλησία;

- Δεν μπορώ να προβλέψω, σας είπα. **Υπάρχει μια διαδικασία, που έχει ξεκινήσει, δεν μπορώ να προδικάσω το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, αλλά το θεωρώ πολύ πιθανό. Το θεωρώ μάλλον το πιθανότερο, να καταλήξουμε σ' αυτήν τη λύση.**

- Και τέλος πάντων, προτρέχοντας και για να το κλείσουμε το ουκρανικό εδώ, σ' αυτά που ακούγονται από την πλευρά της ρωσικής εκκλησίας, ότι όντως είναι μια κορυφαία στιγμή, θα προκαλέσει την κορυφαία σύγκρουση, τη μεγαλύτερη απ' όσες έχουμε ζήσει μέχρι σήμερα στις τριβές μεταξύ τοπικών εκκλησιών. Τι θεωρείτε; Άκουσα πριν την άποψη σας ότι είναι ένα είδος εκβιασμού από την πλευρά της Μόσχας.

-Είναι ένα είδος εκβιασμού.

-Αν μιλήσουμε για την ουσία βέβαια κι όχι για την αντιπαράθεση.

- Ξέρετε ποιο είναι το περίεργο; Ότι ακριβώς την ίδια επιχειρηματολογία και φρασεολογία και τις ίδιες εκφράσεις, τα ίδια επιχειρήματα ακριβώς, σαν να βγήκαν από το ίδιο εκτυπωτικό μηχάνημα, ακούσαμε πριν από 10 χρόνια, το 2008, όταν ετοιμαζόμασταν να πραγματοποιήσουμε την επίσημη επίσκεψη του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου στην Ουκρανία, επί προέδρου Γιούσενκο και μητροπολίτη Κιέβου Βλαδίμηρου Σαμπατάν. Και τότε η εκκλησία της Ρωσίας έκανε ακριβώς την ίδια εκστρατεία ενημέρωσης όλων των άλλων εκκλησιών απειλώντας με σχίσμα, με Αρμαγεδώνα, με το τέλος του κόσμου, ότι πάει ο Πατριάρχης στην Ουκρανία, να φέρει το διχασμό κλπ κλπ. Κι όμως τίποτα απ' όλα αυτά δε συνέβη και γι' αυτό και τώρα δεν ανησυχώ από την ίδια φρασεολογία, που χρησιμοποιείται από πλευράς του Πατριαρχείου Μόσχας, διότι τελικά φαίνεται ότι είναι τα μόνα μέσα, που διατίθενται από εκείνη την πλευρά για ν' αποθαρρυνθεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο να ασκήσει τις υποχρεώσεις, που έχει στον ορθόδοξο κόσμο για την διατήρηση της ορθόδοξης ενότητας και την λύση των πανορθόδοξων προβλημάτων.

- Ας έρθουμε λοιπόν στα μάλλον ευκολότερα ή δεν ξέρω ιστορικά

- Πιο ευχάριστα

- Πιο ευχάριστα. Πείτε μας λοιπόν για τη δράση του ΟΠ στο έδαφος της Τουρκίας και αυτά που κάνετε εσείς. Είστε μητροπολίτης Προύσης, έχουμε συνδέσει την παρουσία σας εκεί με την αναβίωση του ζητήματος της Χάλκης, το αίτημα που υπάρχει για να επαναλειτουργήσει η Σχολή και φυσικά έναν οργασμό δραστηριοτήτων, που υπάρχει γύρω από το νησί. Τι συμβαίνει λοιπόν στη Χάλκη κι εν γένει για το ρόλο του Πατριαρχείου.

- Κοιτάξτε, για την αναβίωση του χριστιανισμού, που λέτε, στην Τουρκία, είναι μια τεράστια ιστορική επιτυχία, ένα τόλμημα του Οικουμενικού μας Πατριάρχη, του Πατριάρχη Βαρθολομαίου, ο οποίος ήταν ο πρώτος Πατριάρχης μετά την Μικρασιατική καταστροφή, ο οποίος τόλμησε και ανοίχτηκε, αν μου επιτρέπεται η έκφραση, προς την Ανατολή ξανά. Άνοιξε ξανά τους δρόμους προς τα μνημεία και τα ιερά της εκκλησίας μας και του γένους μας στον Πόντο, στη Μικρασία, στην Καππαδοκία, στην Ιωνία και οπουδήποτε αλλού, στη Βιθυνία, στην Ανατολή. Τις πρώτες δεκαετίες, μετά την Μικρασιατική καταστροφή, υπήρχε μια φοβία και μεγάλη διστακτικότητα ακόμα και να ταξιδέψει κανείς στην Ανατολή για να προσκυνήσει τα σπουδαία μνημεία μας και τα ιερά, που έχουμε αφήσει πίσω μας. Αυτό όμως σιγά σιγά ξεπεράστηκε, κι αυτό το οφείλουμε στον Οικουμενικό Πατριάρχη, ο οποίος ξεκίνησε με τις θείες λειτουργίες, που οργάνωσε στα ερείπια των ναών, στην Καππαδοκία, στα Μύρα της Λυκίας και σε άλλες περιοχές. Διαπίστωσε ότι ο τοπικός πληθυσμός, ο μουσουλμανικός, οι Τούρκοι συμπολίτες μας

ήταν πολύ συνεργάσιμοι, πολύ φιλικοί, πολύ φιλόξενοι απέναντι στον Πατριάρχη μας και στους αρχιερείς, που πήγαιναν μαζί με προσκυνητές για να κάνουν αυτά τα προσκυνήματα και τις θείες λειτουργίες κι έτσι αποκαταστάθηκε η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ του Πατριαρχείου και των τουρκικών τοπικών αρχών, αλλά και του τοπικού πληθυσμού, η οποία εμπιστοσύνη μέσα στις τρεις σχεδόν δεκαετίες, που είναι Πατριάρχης ο Βαρθολομαίος, έφτασε στο σημείο να είναι αγαστή συνεργασία και μάλιστα να σας θυμίσω ότι στον εορτασμό των 2000 ετών του χριστιανισμού επίσημα το τουρκικό κράτος ζήτησε τη συνεργασία του Πατριαρχείου για να αναπτυχθεί ο λεγόμενος θρησκευτικός τουρισμός, γιατί ξέρετε ότι **η Μικρά Ασία, τα εδάφη της σημερινής Τουρκίας, περιέχουν την κοιτίδα του χριστιανισμού, της πόλης όπου ίδρυσε και δίδαξε ο απόστολος Παύλος με τις περιοδείες του, πόλεις που εποίμαναν μεγάλοι πατέρες της εκκλησίας, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ο Γρηγόριος, ο Μέγας Βασίλειος, ο Άγιος Νικόλαος στα Μύρα κλπ.** Υπάρχει μια πλειάδα, ένα πλήθος Αγίων και ιεραρχών, οι οποίοι όργωσαν και ζύμωσαν με το αίμα τους και τον ιδρώτα τους και την δράση τους τα εδάφη αυτά κι επομένως είναι πάρα πολύ σημαντικό από πνευματικής κι εκκλησιαστικής απόψεως, να επανασυνδεθούμε με τις κοιτίδες αυτές του χριστιανισμού. Από την άλλη στις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως μετά την πτώση του κομμουνισμού, υπήρξε μια μεγάλη κινητικότητα προς την Τουρκία, όπως έγινε προς όλο τον υπόλοιπο κόσμο, σλαβόφωνων λαών, ορθοδόξων, οι οποίοι ήρθαν και στην Τουρκία μεταξύ άλλων, είτε για να συνάψουν μικτούς γάμους, είτε για να εργαστούν σε διάφορα έργα κι εργοστάσια και υπηρεσίες κλπ, με αποτέλεσμα σε μητροπόλεις και σε γεωγραφικές περιοχές, στις οποίες είχε εκλείψει η χριστιανική ορθόδοξη παρουσία, ξαφνικά να παρατηρηθεί μια αναβίωση, μια επανεμφάνιση ορθόδοξου ποιμνίου. **Η πρώτη προσπάθεια επιτυχημένη έγινε στην Αττάλεια, την έκανε ο μητροπολίτης Πισιδίας, ο Σωτήριος, ο οποίος είχε υπηρετήσει πριν στην Κορέα, όπου διατέλεσε μητροπολίτης Κορέας κι όταν έφτασε σε κάποια ηλικία παραιτήθη από την ιεραποστολή της Κορέας και ανέλαβε στην αρχή τιμητικά και ως τιτουλάριος, χωρίς ποίμνιο, την μητρόπολη Πισιδίας, η οποία εδρεύει στην Αττάλεια, όπως ξέρετε, αλλά διαπίστωσε ότι η Αττάλεια έχει τουλάχιστον 15.000 Ρώσων, Ουκρανών και άλλων ορθοδόξων με τουρκική υπηκοότητα.** Σκεφτείτε, ορθόδοξοι με τουρκική υπηκοότητα, οι οποίοι είχαν ασφαλώς ποιμαντικές, λειτουργικές, μυστηριακές ανάγκες. Κι έτσι αγόρασε την παλαιά ορθόδοξη ελληνική εκκλησία της Αττάλειας, η οποία ήταν ιδιωτική περιουσία, την ανακαίνισε κι έκανε κι άλλον ένα ναό στην Αλάνια, κι έτσι έχουμε δυο ενορίες, μία ζωντανή μητρόπολη, που ζωντάνεψε χάρη στην παρουσία. Με τον ίδιο τρόπο αναβίωσαν κι άλλες μητροπόλεις και μεταξύ αυτών και η δική μου η μητρόπολη, η μητρόπολη Προύσης. **Η μητρόπολη Προύσης έχει σήμερα περίπου 1.000 οικογένειες, όπως σας είπα, κυρίως σλαβόφωνων ορθοδόξων, οι οποίοι, είτε έχουν κάνει μικτούς γάμους στην Προύσα, είτε εργάζονται σε εργοστάσια της Προύσης και ζουν όμως στην Προύσα.** Αγόρασα μετά από εράνους που διεξήγαγα στο εξωτερικό και στην Ελλάδα και αλλού, δύο βυζαντινούς ναούς στην περιοχή της

Προύσης. Έναν ναό του 9ου αιώνα, το ναό των Ταξιαρχών της Σιγής. Σιγή λέγεται η περιοχή στην οποία βρίσκεται ο ναός αυτός. Και ο άλλος ο περίφημος ναός, ο ναός της Παναγίας της Παντοβασίλισσας, του 14ου αιώνα, ο οποίος βρίσκεται στην Τρίγλια, ίσως θα έχετε ακουστά τη Νέα Τρίγλια, εμείς μιλάμε για την Παλαιά Τρίγλια κι εκεί υπάρχει αυτός ο ναός. Διόρισα λοιπόν ως μητροπολίτης Προύσης, έναν μόνιμο ιερέα στην Προύσα, αγόρασα δυο ναούς αγόρασα και μια κατοικία, ένα σπίτι για την κατοικία του ιερέα και τώρα είμαστε στην προσπάθεια της αναστυλώσεως των δυο αυτών ναών και του σπιτιού, ώστε να εγκατασταθεί ο ιερέας και να λειτουργήσουν οι ναοί τακτικά. Στο μεταξύ όμως γίνονται τακτικές εβδομαδιαίες θείες λειτουργίες, γίνονται βαπτίσεις, γίνονται γάμοι, γίνονται μυστήρια κι έτσι ξαναζωντανέψαμε ο χριστιανισμός και στην Προύσα και στην Αττάλεια και στη Σμύρνη και αλλού στην Μικρασία. Κι αυτό είναι η επιτυχία του Οικουμενικού μας Πατριάρχη Βαρθολομαίου, ο οποίος πέτυχε αυτό το σπουδαίο κατόρθωμα, να ξαναζωντανέψει μητροπόλεις κι επαρχίες, που θεωρούνταν χαμένες μετά τη Μικρασιατική καταστροφή.

Τώρα για την Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Όπως ξέρετε η Θεολογική Σχολή της Χάλκης είναι κλειστή, όχι επειδή εμείς θελήσαμε να την κλείσουμε αλλά επειδή έτσι επέβαλε το τουρκικό κράτος με απόφαση του το 1971. Από το 1971 το ΟΠ δεν έπαψε *urbi et orbi* στις αρχές τις τουρκικές, σε διεθνή φόρα, οπουδήποτε μπορούσε να φτάσει η φωνή του να διακηρύξει την ανάγκη επαναλειτουργίας αυτής της Θεολογικής Σχολής, να διακηρύξει την αδικία που του έγινε και να ζητήσει από τις αρμόδιες Αρχές την αποκατάσταση αυτής της αδικίας και των δικαιωμάτων του, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της εκπαίδευσης και της θρησκευτικής ελευθερίας. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε εισακουστεί. Αυτό που κάνουμε όμως τώρα είναι να αναβιώσουμε τον μοναστικό χαρακτήρα. Γιατί όπως ξέρετε η Θεολογική Σχολή της Χάλκης είναι γύρω στα 170 έτη, που λειτούργησε και ιδρύθηκε, αλλά εδρεύει μέσα σ' ένα μοναστήρι, το οποίο μοναστήρι έχει ηλικία πέραν των 1000 ετών κι εφόσον δεν μπορεί να λειτουργήσει η σχολή είπαμε να λειτουργήσει η μονή. Και μετά από προσπάθειες, ανασυστήθηκε αδελφότητα, προσήλθαν νέοι, οι οποίοι στελέχωσαν το μοναστήρι κι αυτή τη στιγμή έδωσαν μέχρι σήμερα από το 2011 μέχρι το 2018, που είμαστε τώρα, έδωσαν στην εκκλησία, στο ΟΠ περίπου 12 κληρικούς. Διότι αυτός ήταν και ο ρόλος και η αποστολή της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, να προετοιμάζει και να καταρτίζει κληρικούς για το ΟΠ, οι οποίοι κληρικοί έχοντας το πνεύμα της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης και το πνεύμα του ΟΠ, θα μπορούσαν να διακονήσουν όχι μόνο στην Κωνσταντινούπολη, που υπάρχει η τοπική ανάγκη αλλά και σε όλες τις επαρχίες του Οικουμενικού Θρόνου στο εξωτερικό. Για να σας πω ένα παράδειγμα, στα επτά αυτά χρόνια, πατέρες της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, αδελφοί της μονής, υπηρετούν ένας στο Βέλγιο, ο οποίος χειροτονήθηκε και υπήρχε ανάγκη στη μητρόπολη Βελγίου, είναι στις Βρυξέλλες, ο πατήρ Φιλάδελφος και υπάρχει ο πατήρ Ευγένιος, ο οποίος χρειάστηκε να χειροτονηθεί και να υπηρετήσει

τις ανάγκες της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας, στο Λονδίνο. Οι άλλοι πατέρες υπηρετούν σε διαφορετικές ενορίες της Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως και υπάρχουν και άλλοι οι οποίοι είναι δόκιμοι και είναι στη διαδικασία της προετοιμασίας και ολοκλήρωσης της διαδικασίας της δοκιμής τους ώστε να χειροτονηθούν και να υπηρετήσουν κι αυτοί σε ανάγκες που έχει η εκκλησία είτε στην Κωνσταντινούπολη είτε στο εξωτερικό.

- Την ίδια στιγμή δεν αισθάνεστε όμως ότι υπάρχει και μια αναβίωση του εθνικισμού στην Τουρκία, υπάρχει μια έξαρση των πολιτικών παθών, συγκρούσεις, εννοώ πολιτικές, που δημιουργούν μια ένταση, η οποία επηρεάζει με κάποιο τρόπο ενδεχομένως αυτές τις προοπτικές που όντως γεννήθηκαν στο έδαφος της Τουρκίας; Σας απασχολεί δηλαδή αυτό σαν πρόβλημα;

- Ναι, μας απασχολεί, διότι οποιαδήποτε έξαρση εθνικισμού και ακροτήτων έχει πάντοτε ως πρώτο στόχο τις μειονότητες και τις διαφορετικότητες κι εμείς είμαστε οι πρώτοι στον κατάλογο των μειονοτήτων και των διαφορετικών σε εισαγωγικά στην τουρκική κοινωνία. Προσπαθούμε όμως να μην απομονώνουμε την έξαρση αυτή του εθνικισμού από τις διεθνείς εξελίξεις. Δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί ότι η έξαρση του εθνικισμού και του λαϊκισμού δεν είναι ένα φαινόμενο που αφορά και απασχολεί μόνο την Τουρκία αλλά και πολλές ευρωπαϊκές χώρες και στην Ελλάδα υπάρχει μια άνοδος εθνικιστικών κινημάτων, ακραίων φαινομένων κι αυτό πρέπει να μας ανησυχεί γενικότερα ως κοινωνίες σε διεθνή βάση και να τις βλέπουμε έτσι κι όχι απομονωμένα. **Απ' την άλλη όμως δεν μπορούμε να μην ομολογήσουμε ότι επί της διακυβερνήσεως του κ. Ερντογάν οι μειονότητες ζουν τις καλύτερες μέρες τους στην Τουρκία. Έχει βελτιωθεί κατά πολύ η θέση τους. Για πρώτη φορά θεωρούνται κι αντιμετωπίζονται οι μειονότητες ως ισότιμοι πολίτες. Οι αρχηγοί των θρησκευμάτων και ο Πατριάρχης μας συγκεκριμένα, όσον αφορά εμάς, για να μιλήσω για το Πατριαρχείο μας, είναι σεβαστός από τις αρχές της Τουρκίας, δεν αντιμετωπίζεται ούτε με καχυποψία, ούτε με εχθρότητα, ούτε με μοχθηρία αλλά μ' έναν σεβασμό και με μια προσοχή, η οποία δεν σας κρύβω ότι μας κολακεύει, μας χαροποιεί και μας ικανοποιεί.** Ασφαλώς υπάρχουν πάρα πολλά ακόμα για να διορθωθούν και να γίνουν, αλλά και σαν άνθρωποι του Θεού και της εκκλησίας πρέπει να είμαστε αντικειμενικοί και δίκαιοι, όχι μόνο να εκφράζουμε τα παράπονά μας και να ζητούμε τη διόρθωση των αδικημάτων αλλά και ν' αναγνωρίζουμε τα θετικά βήματα, τα οποία γίνονται προς τη σωστή κατεύθυνση.

- Δε μπορώ ν' αποφύγω βέβαια την ερώτηση, ότι σε αρκετούς Έλληνες και προφανώς και κάποιους Ρώσους προκάλεσε εντύπωση το γεγονός ότι ο Οικουμενικός μας Πατριάρχης επέλεξε πρόσφατα να ευλογήσει, να χαιρετήσει τελοσπάντων, μια στρατιωτική εκστρατεία που κάνει η κυβέρνηση του κ. Ερντογάν και μάλιστα κυρίως εναντίον Κούρδων, οι οποίοι με κάποιο τρόπο ιστορικά έχουν βρεθεί κοντά και σε

κάποιους χριστιανούς και σε άλλες χώρες διεκδικώντας κι αυτοί το ανθρωπινό δικαίωμα τους να έχουν ένα κράτος. Καταλαβαίνω ότι είναι δύσκολο κάτι τέτοιο να πούμε... Ωραία δεν το ρωτάω. Για τον χαιρετισμό στη στρατιωτική δραστηριότητα;

- Κοιτάξτε, το Πατριαρχείο στελεχώνεται από πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας. Ο Πατριάρχης, οι αρχιερείς, τα στελέχη του Πατριαρχείου αλλά και όλοι οι Έλληνες, οι οποίοι ζουν στην Κωνσταντινούπολη είναι πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας. Δεν είναι εργάτες, δεν είναι πρόσφυγες Έλληνες, δεν είναι κάποιοι οι οποίοι έχουν μετεγκατασταθεί στην Τουρκία ως Έλληνες πολίτες. Λοιπόν και μέσα σ αυτό το πνεύμα πρέπει να βλέπουμε κάποια πράγματα και να τα κατανοούμε, διότι πολλές φορές η ιστορική μας μνήμη εξασθενεί και ξεχνούμε κάποιες πρακτικές οι οποίες δεν ξένιζαν κανέναν, όσο η σημερινή Ελλάδα ή οι άλλες χώρες των Βαλκανίων ήταν υπό οθωμανικό καθεστώς. Δεν πρέπει να ξεχνάμε για παράδειγμα ότι **πάντοτε στο τέλος κάθε θείας λειτουργίας επί οθωμανικής εποχής εψάλλονταν μέσα στην εκκλησία, απ' όλο το εκκλησίασμα ο πολυχρονισμός του Σουλτάνου.** Λοιπόν, η προσευχή που οφείλει να κάνει η εκκλησία για τους κυβερνώντες, όποιοι κι αν είναι αυτοί οι κυβερνώντες, είναι μια υποχρέωση, η οποία ισχύει για όλους τους χριστιανούς και μάλιστα για τους ορθοδόξους χριστιανούς ανεξαρτήτως των πιστεύω, ανεξαρτήτως των θρησκευμάτων, ανεξαρτήτως της προσωπικότητας ή της πολιτικής κατεύθυνσης του εκάστοτε κυβερνώντος. Είναι μια ευχή η οποία υπάρχει ακόμα και στις ευχές της θείας λειτουργίας, όπου σε κάθε θεία λειτουργία ζητάμε από τον Θεό να λαλήσει αγαθά στις καρδιές των βασιλέων ή των κυβερνώντων ή των αρχόντων ώστε το κράτος να είναι σε ευταξία, να είναι σε ευνομία, να είναι σε ησυχία, για να μην υπάρχει καμία ακαταστασία, η οποία θα διακινδύνευε και τους χριστιανούς και τους άλλους οποιουσδήποτε πολίτες ενός κράτους. **Λοιπόν, η προσευχή για την επιτυχία των αρχόντων στην προσπάθεια τους να εξασφαλίσουν την ασφάλεια του κράτους, δεν είναι ξένο στην ορθόδοξη παράδοση.** Για λόγους συναισθηματικούς ή εθνικούς καταλαβαίνω ότι κάποιοι μπορεί να ενοχλούνται, απλά εγώ όμως πρέπει να υπομνήσω την παράδοση την ορθόδοξη αλλά και την χριστιανική, η οποία ισχύει εδώ και 2.000 χρόνια, ίσχυε και επί Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, με Ρωμαίους άπιστους αυτοκράτορες, ίσχυε και επί Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, με αυτοκράτορες πιστούς ορθοδόξους χριστιανούς μεν αλλά όχι πάντοτε υποδείγματα ορθοδόξου πίστεως και ηθικής, ίσχυε και επί οθωμανικής αυτοκρατορίας, ισχύει και επί Τουρκικής Δημοκρατίας, ισχύει και στην Ελλάδα και επί καθεστώτων δεξιών και επί καθεστώτων αριστερών και επί καθεστώτων κεντρώων. Η εκκλησία πάντοτε εύχεται για την ασφάλεια του κράτους στο οποίο διαβιεί κάποια εκκλησία και για την υγεία και την ευημερία των εκάστοτε κυβερνώντων. Η προσευχή είναι υποχρέωση της εκκλησίας.

- Και μια που αναφερθήκαμε σε στρατιωτικές επιχειρήσεις και σε στρατιωτική

ένταση στην ευρύτερη περιοχή... Πώς προσεγγίζετε το θέμα της απειλής των χριστιανικών πληθυσμών στη Μέση Ανατολή. Πόσο σας απασχολεί; Πόσο βλέπετε ότι με όσα γίνονται στην Συρία και γύρω απ' αυτήν δημιουργείται τέτοια απειλή και τέτοια προβλήματα. Ή με όσα έζησε βέβαια η ευρύτερη περιοχή από το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος κλπ.

- Για να είμαστε αντικειμενικοί, το όλο θέμα που δημιουργήθηκε με την ανάπτυξη του Ισλαμικού Κράτους στη Μέση Ανατολή, έβλαψε όλους τους κατοίκους της περιοχής, όχι μόνο τους χριστιανούς αλλά και τους μουσουλμάνους. Βέβαια το ισλαμικό στοιχείο, σαν στοιχείο γενικότερα, δεν απειλήθηκε διότι και μετά την παρέλευση της θύελλας αυτής, πάλι το Ισλάμ θα είναι εκεί. Αυτό που μας ανησυχεί είναι ότι ο χριστιανισμός είναι αυτός που λόγω αριθμού, λόγω μειονότητας, λόγω ακριβώς της διαφορετικότητας προς το κυρίαρχο Ισλάμ, είναι αυτό που πληρώνει τελικά το τίμημα τέτοιων θυελλών και αυτό που ακριβώς φοβόμαστε είναι ότι τελικά η μείωση του αριθμού θα είναι ανεπιστρεπτή, τραγική για μερικές γεωγραφικές περιοχές, στις οποίες θα αφανιστεί η οποιαδήποτε χριστιανική παρουσία.

- Και για να συμπυκνώσουμε λοιπόν τα υπόλοιπα και να τελειώσουμε αυτή τη συζήτηση... δύο ερωτήματα μάλλον σύντομα. Πιστεύετε συνοψίζοντας όλα όσα έχουμε πει για τις σχέσεις των δυο εκκλησιών, του Οικουμενικού και του Ρωσικού Πατριαρχείου ... Ποιες τελοσπάντων θα ήταν οι συστάσεις σας, το ενδεχόμενο μήνυμα που θα θέλατε να στείλετε προς τον ορθόδοξο κλήρο και λαό της Ρωσίας. Υπάρχουν περιθώρια κάποιου είδους συνεννόησης, θα μπορούσατε να προτείνετε κάποια πρακτικά βήματα που θα μπορούσαν να γίνουν ή τα πράγματα με κάποιο τρόπο έχουν πάρει το δρόμο τους και θ' αργήσουμε να βρούμε μια είδους καταλαγή και συνεννόηση?

- Προσωπικά είμαι αισιόδοξος. Δεν νομίζω ότι το πρόβλημα που έχει προκύψει και αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη, είναι αγεφύρωτο. Ούτε ότι δεν μπορεί να υπάρξει επαναπροσέγγιση. Μπορεί να υπάρξει αρκεί να αναθεωρήσουμε τα κριτήρια βάσει των οποίων κινούμαστε και αποφασίζουμε και να επιστρέψουμε στα καθαρά εκκλησιαστικά και θεολογικά κριτήρια, βάσει των οποίων καθορίζουμε τις σχέσεις μας και λαμβάνουμε τις αποφάσεις μας. Εάν υπάρχει νηφαλιότητα, εάν υπάρχει απομάκρυνση από οποιαδήποτε κοσμική ή κρατική παρέμβαση ή οδηγίες, που λαμβάνουμε ενδεχομένως από άλλα κέντρα λήψης αποφάσεων, τα οποία δεν είναι εκκλησιαστικά, τα οποία θέλουν να παίξουν τον δικό τους το ρόλο και το παιχνίδι, αλλά εργαλειοποιούν την εκκλησία και τις εκκλησιαστικές δομές για την επίτευξη αυτών ή άλλων στόχων, τότε οι εκκλησίες είναι μοιραίο να συγκρουστούν όπως συγκρούονται τα συμφέροντα κρατών. Μπαίνουμε δηλαδή σε μια συγκρουσιακή λογική, διότι αλλάζουν τα

κριτήριά μας, γινόμαστε κι εμείς κοσμικοί και οι κοσμικοί το πιο εύκολο πράγμα είναι να κινηθούν με βάση προσωπικά ή πολιτικά ή οικονομικά ή ενεργειακά ή γεωστρατηγικά συμφέροντα. Οι εκκλησίες δεν έχουν γεωστρατηγικά συμφέροντα, οι εκκλησίες έχουν κεφαλή τον Χριστό και συναντώνται στην Αγία Τράπεζα κοινωνώντας το σώμα και το αίμα του Κυρίου. Ποιες μπορεί να είναι οι αιτίες για δυο εκκλησίες να συγκρουστούν; Όσο απομακρυνόμαστε από την Αγία Τράπεζα, από το κοινό ποτήριο, από τα εκκλησιαστικά κριτήρια στην συμπεριφορά μας και στην πνευματικότητα μας τόσο απομακρυνόμαστε και μεταξύ μας. Όσο πλησιάζουμε στα εκκλησιαστικά κριτήρια και όσο αυτά είναι, που καθορίζουν την συμπεριφορά και τις αποφάσεις μας, τότε νομίζω ότι είναι πολύ εύκολο να συναντηθούμε ο ένας με τον άλλον και να μην έχουμε αυτούς τους ανταγωνισμούς, να σεβαστούμε την παράδοση, που έχει καθιερώσει η εκκλησία μας κι εφαρμόζεται μέχρι τώρα και να μην προσπαθούμε να εισαγάγουμε καινά δαιμόνια, καινές καταστάσεις, εννοώ καινούριες και να επιβάλλουμε νέους κανόνες ανακατανομής των αρμοδιοτήτων των εκκλησιών στο ορθόδοξο σύστημα διακυβέρνησης.

- Βλέπω μια βεβαιότητα σας πάντως ότι υπάρχει κάποιου είδους πολιτική πίσω από τις όποιες συγκρούσεις των εκκλησιών. Υπάρχει περίπτωση πέραν αυτού ή παράλληλα να υπάρχει και κάποιου είδους προσωπική, πώς να την πω, θέματα προσωπικοτήτων, προσωπικής έριδας, αντιπαθειών ακόμη, που ενδεχομένως να έχουν υπάρξει σε επίπεδο αρχιερέων; Μπορεί κάτι τέτοιο δηλαδή να συμβαίνει και ενδεχομένως με κάποια άλλα πρόσωπα σε συγκεκριμένους ρόλους να ήταν τα πράγματα καλύτερα;

- Δεν νομίζω. Υπάρχει το προσωπικό στοιχείο σίγουρα, πάντα υπάρχει το προσωπικό στοιχείο, αλλά δε νομίζω ότι οι προκαθήμενοι μας έχουν προσωπικά μεταξύ τους. Γιατί να είχαν άλλωστε; Ούτε έζησαν ποτέ στον ίδιο χώρο, ούτε είχαν ανταγωνισμούς, ούτε είχαν απωθημένα, έτσι να σας το πω απλοϊκά, από τα παιδικά τους χρόνια, ούτε ήταν συμμαθητές στο ίδιο σχολείο, δηλαδή δεν υπάρχει το υπόβαθρο για να υπάρξει το προσωπικό στοιχείο στην ενδεχόμενη...

- Μήπως χάθηκε η χημεία, αυτό που λέμε...

- Η χημεία, η εκκλησιαστική ξέρετε είναι λειτουργική, είναι λειτουργική. Δεν είναι χημεία προσωπική. Όπως σας είπα, αν έχουμε στραμμένο το βλέμμα μας προς το ιερό βήμα, στην Αγία Τράπεζα, τότε εκεί συναντώνται τα βλέμματα μας. Το να κοιτάμε ο ένας τον άλλον δεν έχει τόση αξία, όσο όταν κοιτάμε όλοι μαζί προς την ίδια κατεύθυνση. Γιατί όταν κοιτάμε όλοι μαζί στην ίδια κατεύθυνση είμαστε ένα σώμα, κοινωνούμε όλοι σ' ένα σώμα, συμπεριφερόμαστε σαν ένα σώμα, διότι δεν βλέπουμε ο ένας τον άλλον ως κεφαλή, αλλά κεφαλή βλέπουμε τον Χριστό κι εκεί

εκμηδενίζονται οι οποιεσδήποτε προσωπικές μας φιλοδοξίες, διότι μπορεί κοιτάζοντας ο ένας τον άλλον, να θεωρεί κάποιος τον εαυτό του ανώτερο ή πιο άξιο από τον άλλον, αλλά όταν όλοι κοιτάμε τον Χριστό, που είναι η κεφαλή μας, τότε κανείς δεν θα τολμήσει να σηκώσει κεφάλι στο Χριστό και να θεωρήσει τον εαυτό του αξιότερο από τον ίδιο τον Κύριο.

- Και μια τελευταία ερώτηση, υπογραμμίζω ότι όλα αυτά είναι off the record, θέλω να πω ότι τίποτα δεν θα δημοσιευτεί χωρίς να υπάρξει δική σας συγκατάθεση. Κατανοείτε ότι με το κλίμα, που υπάρχει αυτήν τη στιγμή είναι ιδιαίτερα δύσκολη η θέση της ομογένειας στη Ρωσία, η οποία έρχεται και σε σύγκρουση περιφερειακά και με άλλες ομογένειες, αλλά προσπαθεί, μια ομογένεια που παραδοσιακά προσανατολίζεται προς το ΟΠ, θεωρώντας ότι αυτό είναι ιστορικά το Πατριαρχείο των Ποντίων και τώρα είναι μια πολύ δύσκολη κατάσταση γιατί είναι άνθρωποι οι οποίοι θέλουν με κάποιο τρόπο να είναι ωφέλιμοι και στην πατρίδα τους, τη Ρωσία τη σύγχρονη, τη σημερινή και στο ιστορικό τους Πατριαρχείο και ενδεχομένως και στην Ελλάδα κλπ. Το λέω αυτό γιατί, πιστεύετε θα μπορούσε να είναι αυτός ο ρόλος των ομογενών μεγαλύτερος, να συμβάλλουν σ αυτόν το διάλογο, σε μια προσπάθεια συνεννόησης, που ενδεχομένως βρίσκεται σε εξέλιξη ή θα πρέπει να βρεθεί; Τι έχετε να πείτε ειδικά για τους ομογενείς, για τους Έλληνες στην καταγωγή, που είναι τόσο στενά συνδεδεμένοι με το ΟΠ και ζουν σε ρωσικό έδαφος;

- Εγώ θα έλεγα, **οι πιστοί οι απλοί, να μην εμπλακούν σ' αυτές τις διαδικασίες, να μην γίνουν μέρος του προβλήματος, να είναι υπάκουοι και πιστοί στις τοπικές εκκλησιαστικές αρχές, όποιες κι αν είναι αυτές, στον ιερέα της ενορίας τους, στον επίσκοπό τους και στην εκκλησιαστική αρχή του τόπου τους. Και να έχουν εμπιστοσύνη στο Πατριαρχείο, το Πατριαρχείο χειρίζεται σωστά τα θέματα αλλά δεν υπάρχει λόγος να διαδραματίσουν έναν ρόλο, οποιονδήποτε ρόλο, ο οποίος θα τους έφερνε σε δύσκολη θέση ενδεχομένως. Γι' αυτό να μείνουν έτσι όπως είναι, υπάκουοι στην εκκλησιαστική τους αρχή, την τοπική, όποιος είναι ο επίσκοπός τους, όποιος είναι ο ιερέας τους και να μην χάνουν την εμπιστοσύνη τους στο ΟΠ, το οποίο να είναι σίγουροι ότι χειρίζεται τα θέματα σύμφωνα με εκκλησιαστικά καθαρά κριτήρια και ότι έχει την εμπειρία 2000 ετών χειρισμού τέτοιων υποθέσεων, πολύ δύσκολων υποθέσεων, τις οποίες υποθέσεις έχει φέρει εις πέρας με επιτυχία κάθε φορά.**

- Και μόνο δυο σημεία ειδησεογραφικά πιο πολύ για να δούμε πώς θα το κλιμακώσουμε ενδεχομένως

- Κάθε φορά με ρωτάτε κάτι άλλο

- Όχι, θέλω να μη χάσω τίποτα. Πείτε μου για τη Χάλκη, υπάρχουν κάποια ανοιχτά

ας πούμε πρότζεκτ, κάποια θέματα δηλαδή για τα οποία. Γιατί είναι ομογενείς οι οποίοι πραγματικά θέλουν να βοηθήσουν και κάποιοι ενδεχομένως τώρα έχουν και το, το λέω καθαρά ανεξαρτήτως τώρα, είναι μια συζήτηση ελεύθερη δηλαδή, ότι αυτοί έχουν το περιοριστικό πλεόν του οικονομικού θέματος, δηλαδή μπορεί να ήθελαν να χρηματοδοτήσουν δραστηριότητες του ΟΠ, αλλά εφόσον η ρωσική εκκλησία βρίσκεται σε μία σύγκρουση ή πολύ περισσότερο κλιμακωθεί αυτή η σύγκρουση, είναι δύσκολα τα πράγματα. Δηλαδή δεν θέλουν να ενεργούν αντίθετα ας πούμε, στις τοπικές αρχές, αυτό που λέτε. Αλλά υπάρχουν τελοσπάντων κάποια πράγματα επειδή κυριολεκτικά αυτή η συζήτηση ξεκίνησε απ' τον Γιάννη τον Μαστερόπουλο, που είναι ομογενής, έχει ένα περιβάλλον ανθρώπων, που είναι χορηγοί δικών του δραστηριοτήτων, τους έχει πει τα καλύτερα κι έχω συμμετάσχει κι εγώ για τα αυτά της Χάλκης, υπάρχει μια τέτοια

- Και σας είπα, εγώ είμαι το νούμερο ένα στη λίστα, οπότε

- Στη Χάλκη υπάρχουν κάποια πράγματα, είπατε δηλαδή ότι συγκεντρώσατε κάποια χρήματα κι αγοράστηκε ένας ναός. Υπάρχει κάποιο μεγάλο πράγμα που στοχεύετε τώρα, κάτι κατάλαβα για την βιβλιοθήκη ενδεχομένως.

- Κοιτάζτε, αυτό το σημαντικό για μένα αυτή τη στιγμή είναι τα ψηφιδωτά του ναού της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, στα οποία δουλεύει ο κ. Μαστερόπουλος, υπάρχει ένας δωρητής αλλά το πρότζεκτ είναι ακόμη πιο μεγάλο, δηλαδή μπορεί να γίνει και το βήμα αλλά πρέπει να γίνει όλος ο ναός, να γίνει ένα κόσμημα και αυτό πρέπει να το κάνει ο Μαστερόπουλος, ο οποίος είναι η κορυφή αυτή τη στιγμή στην τέχνη του ψηφιδωτού παγκοσμίως, στην βυζαντινή τέχνη.

- Αυτό είναι συγκλονιστικό που μας το λέτε. Δηλαδή μας λέτε για έναν ομογενή Έλληνα, που έχει γεννηθεί στη Μόσχα κι ενώνει αυτούς τους δυο κόσμους.

- Ο οποίος είναι ο κορυφαίος αυτή τη στιγμή στη βυζαντινή ψηφιδογραφία, δεν υπάρχει άλλος. Υπάρχουν κάποιοι Ιταλοί, οι οποίοι όμως δεν είναι ούτε της κλάσης, ούτε της ποιότητας του Μαστερόπουλου. Καμία σχέση. Ο Μαστερόπουλος είναι... Γι' αυτό πριν επιλέξω τον Μαστερόπουλο, έκανα μεγάλη έρευνα για να καταλήξω. Δεν ήταν τυχαία η επιλογή του Μαστερόπουλου. Δοκιμαστικά του ζήτησα να κάνει την κόγχη της ιεράς προθέσεως, την οποία όταν την είδε ο Οικουμενικός Πατριάρχης έμεινε άναυδος για δυο λεπτά, να την κοιτάζει και να την θαυμάζει. Πραγματικά είναι το κάτι άλλο γι' αυτό και ξεκινήσαμε τη διαδικασία. Εμείς πάντοτε ο,τιδήποτε ξεκινάμε, ξεκινάμε από το ναό. Δεν μπορώ να φτιάξω τα κτήρια της βιβλιοθήκης ή ό,τιδήποτε άλλο και ο ναός να μην είναι η κορυφή, από κάθε άποψη. Λοιπόν το ναό έχω σαν πρώτο στόχο, να

ολοκληρώσω την ψηφιογράφιση του κι ο δεύτερος στόχος είναι η βιβλιοθήκη μας. Η βιβλιοθήκη μας είναι από τις πιο σημαντικές θεολογικές βιβλιοθήκες, που υπάρχουν στην ορθοδοξία γενικότερα. Κι επειδή οι παλαιοί καθηγητές της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, σπούδαζαν στην Αγία Πετρούπολη, ήταν ρωσόφωνοι, οι βιβλιοθήκες τους, που ήταν κυρίως ρώσικες, ρωσική βιβλιογραφία, είναι ολόκληρες στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Έχουμε δηλαδή έναν τεράστιο πλούτο, τον οποίο έχουμε ξεκινήσει τη διαδικασία της ψηφιοποίησης. Μας στήριξε ο ΟΠΑΠ, μας χορήγησε όλο το χαρντ γουερ, για να εξοπλιστούμε με την υποδομή, που χρειάζεται για να αρχίσει η ψηφιοποίηση. Και τώρα χρειαζόμαστε χορηγούς για την ίδια την ψηφιοποίηση, ένα ένα τα βιβλία. Ένα άλλο ζήτημα, που μας απασχολεί είναι η επόμενη φάση της ψηφιοποίησης, που είναι η συντήρηση των βιβλίων. Διότι υπάρχουν τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση είναι η ηλεκτρονική καταλογογράφηση, η δεύτερη φάση είναι η ψηφιοποίηση ολόκληρου του βιβλίου και η τρίτη φάση είναι η συντήρηση του βιβλίου, αφού περάσει την καταλογογράφηση και ψηφιοποιηθεί, να συντηρηθεί σ' έναν χώρο ώστε να εξασφαλιστεί η ποιότητα του και η καλοδιατήρηση του για το μέλλον. Σ' αυτό το κομμάτι ακόμα αναζητούμε χορηγούς, στο θέμα της ψηφιοποίησης και της συντήρησης.

-Έχετε κάποιου είδους υπολογισμό το μέγεθος αυτών των εργασιών από άποψη οικονομική.

-Ναι, υπάρχουν οι προϋπολογισμοί

-Τι μπορούμε να πούμε, ειδησεογραφικά, δημοσιογραφικά ή και να μην πούμε.

-Κοιτάζτε, δεν έχω πρόχειρο τώρα, δεν περίμενα να έχουμε τέτοια συζήτηση, αλλά είχαμε κάνει μια μελέτη, για τη σύνταξη της οποίας είχαμε συνεργαστεί με την εκκλησιαστική Ακαδημία της Θεσσαλονίκης, η οποία έχει ένα τμήμα συντήρησης το οποίο είναι υποδειγματικό για όλη την Ελλάδα, δεν υπάρχει σε ολόκληρη την Ελλάδα αντάξιο και είχαμε γι' αυτό τον σκοπό υπογράψει μνημόνιο συνεργασίας με την κρατική βιβλιοθήκη του Μονάχου. Υπάρχει μνημόνιο συνεργασίας για παροχή τεχνικής υποστήριξης, το νόου χάου για την συντήρηση αυτών των βιβλίων. Το υποβάλαμε στο ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, αλλά ξέρετε με την οικονομική κρίση, τα ιδρύματα αυτά έχουν θέσει προτεραιότητες κοινωνικές, περίθαλψης ανθρώπων με ανάγκες κλπ, διατροφή και σε τέτοια πολιτισμικά θέματα πλέον δεν εγκρίνουν και δεν τα στηρίζουν. Επομένως υπάρχει έτοιμη μελέτη

- Θυμάστε ένα νούμερο;

- **Γύρω στις 980.000 ευρώ, νομίζω.** Πάντως κάτι λιγότερο από ένα εκατομμύριο.
- Η βιβλιοθήκη, ε? Η συντήρηση, η ψηφιοποίηση κλπ
- Ωραία, και μια εντελώς τελευταία, είναι ειδησεογραφική
- Σίγουρα τελευταία?
- Την λέω έτσι, μπορεί και να μην τη γράψουμε. Έχετε με κάποιο τρόπο εμπλακεί ή ενδιαφερθεί